

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

**Pohled trestního práva na problematiku
týrání zvířat**

Barbora Varsányiová

Plzeň, 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Barbora VARSÁNYIOVÁ**
Osobní číslo: **R16M0312P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Pohled trestního práva na problematiku týrání zvířat**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Základní pojmy týkající se problematiky ochrany zvířat proti týrání
3. Právní úprava ochrany zvířat proti týrání
4. Zákon na ochranu zvířat proti týrání
5. Právní postih dle platné právní úpravy
6. Kazuistika
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D.,
LL.M.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Pohled trestního práva na problematiku týrání zvířat**“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za poskytnuté cenné rady a odborné vedení. Dále bych ráda poděkovala svým nejbližším za podporu a pomoc nejen při psaní této práce, ale i v průběhu celého mého studia. V neposlední řadě bych chtěla velmi poděkovat mé fence Benitce, která je mým věrným společníkem již více jak polovinu mého života.

Obsah

1. Úvod	1
2. Základní pojmy týkající se problematiky ochrany zvířat proti týrání	3
2.1. Zvíře, živočich, zvěř	3
2.1.1. Zvíře	3
2.1.2. Živočich	4
2.1.3. Zvěř	5
2.2. Chovatel	6
2.3. Kategorie zvířat	6
2.3.1. Hospodářské zvíře	7
2.3.2. Zvíře v zájmovém chovu	9
2.3.3. Volně žijící zvíře	10
2.3.4. Pokusné zvíře	11
2.4. Týrání zvířat	13
2.4.1. Propagace týrání zvířat	16
2.5. Utrpení, nepřiměřená bolest, utýrání, usmrcení	16
2.5.1. Utrpení	16
2.5.2. Nepřiměřená bolest	17
2.5.3. Usmrcení	17
2.5.4. Utýrání	17
2.6. Welfare	19
3. Právní úprava ochrany zvířat proti týrání	21
3.1. Historie	21
3.1.1. Vývoj problematiky týrání zvířat z pohledu filozofie	21
3.1.2. Vývoj právní úpravy týrání zvířat v celosvětovém měřítku	24
3.1.3. Vývoj právní úpravy týrání zvířat na území České republiky	28
3.2. Platná právní úprava v oblasti ochrany zvířat proti týrání	30
3.2.1. Mezinárodní a evropská právní úprava	30
3.2.2. Právní úprava v České republice	39
4. Zákon na ochranu zvířat proti týrání	43
4.1. Ochrana zvířat při usmrcování a znecitlivění	45
4.2. Ochrana zvířat při veřejných vystoupeních	46
4.2.1. Problematika cirkusů	47

4.3. Ochrana zvířat při přepravě	48
4.4. Ochrana hospodářských zvířat.....	50
4.5. Ochrana zvířat v zájmových chovech.....	52
4.5.1. Ochrana toulavých a opuštěných zvířat.....	53
4.6. Ochrana volně žijících zvířat	54
4.6.1. Ochrana handicapovaných zvířat	55
4.7. Ochrana pokusných zvířat	55
4.8. Orgány ochrany zvířat	57
5. Právní postih dle platné právní úpravy.....	59
5.1. Přestupky dle zákona na ochranu zvířat proti týrání	59
5.2. Trestněprávní postih v oblasti ochrany zvířat proti týrání.....	60
6. Kazuistika.....	66
7. Závěr.....	70
Resumé	73
Zdroje	74

1. Úvod

Téma této diplomové práce je pro mě osobním dlouhodobým předmětem zájmu. Díky této práci jsem sama sebe obohatila o spoustu nových poznatků a zjištění, v rámci čehož se mi otevřely možnosti hlubšího vhledu do oblasti ochrany zvířat.

Obecně se téma ochrany zvířat v posledních letech dostává do hledáčku různým skupinám lidí a stává se jedním z velkých témat. Počínaje širokou veřejností, přes hnutí bojující za přísnější ochranu zvířat, konče těmi, kteří mají moc se podílet na legislativním procesu. Na základě legislativy tak vzniká možnost, alespoň z právního hlediska, tuto oblast určitým způsobem regulovat. Z toho vyplývá například i aktuální zpřísnující novela trestního zákoníku, zákon č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „**novela trestního zákoníku**“).

Diplomovou práci začínám kapitolou, ve které analyzuji jednotlivé pojmy týkající se oblasti ochrany zvířat. U některých z těchto pojmů jsem, dle vlastního uvážení, použila doslovné znění z dotčených zákonů, jelikož mi přišlo jako nedostatečné tyto pojmy pouze vlastními slovy popsat. U zbylých pojmů, tam kde to bylo možné, jsem použila vlastní komentář inspirovaný dotčenými ustanoveními.

Na toto navazují další kapitolou, v níž rozebírám platnou právní úpravu. První podkapitoly popisují historický vývoj nejdříve z filozofického pohledu, následně z hlediska právního. V dalších se zabývám platnou právní úpravou, a to na mezinárodní úrovni, v unijním měřítku a právní úpravou České republiky. V každé z těchto oblastí uvádím, z mého pohledu, základní výčet pramenů z oblasti ochrany zvířat.

Dále následuje kapitola zabývající se zákonem č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon OZT**“). V této kapitole se věnuji především zvláštní části tohoto zákona a analyzuji jednotlivé oblasti v ní obsažené.

Na toto navazují kapitolou, v níž se zabývám právním postihem v oblasti ochrany zvířat proti týrání. Ústředními předpisy v této oblasti jsou zákon OZT a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen

„**trestní zákoník**“). V podkapitolách se zaměřuji především na část sedmou zákona OZT, jež pojednává o přestupcích, které se týkají protiprávního chování osob na úseku ochrany zvířat proti týrání, za které jsou ukládány sankce. Na toto navazuje podkapitola zabývající se zvláštní částí trestního zákoníku, převážně hlavou VIII, v níž jsou upraveny trestné činy v oblasti životního prostředí. Celou podkapitolou, zabývající se trestněprávním sankcionováním, se prolíná novela trestního zákoníku.

V poslední kapitole uvádím kazuistiku několika případů. Kauzy jsem volila dle svého nejlepšího uvážení vzhledem k účelu této diplomové práce a též s ohledem na aktuálnost. Zvolila jsem ty případy, jež se odehrály v několika posledních letech.

Ke zpracování této diplomové práce jsem použila zejména metodu kompilace. Dále také metodu klasifikace a okrajově metodu dedukce.

2. Základní pojmy týkající se problematiky ochrany zvířat proti týrání

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými pojmy týkajícími se problematiky ochrany zvířat proti týrání. Zprvu se zaměřím na specifikaci a diferenciaci pojmů zvíře, živočich a zvěř. Dále na pojem chovatel, následně na jednotlivé kategorie zvířat, pojem týrání zvířat jako takový a na to navazující propagaci týrání zvířat. V neposlední řadě se budu věnovat pojmům utrpení, nepřiměřená bolest, utýrání a usmrcení. Kapitulu uzavřu rozbořem a vysvětlením welfare zvířat.

2.1. Zvíře, živočich, zvěř

2.1.1. Zvíře

Pojmem zvíře se zabývá několik právních úprav a to počínaje obecnou úpravou dle občanského zákoníku. Tato úprava prošla zásadní proměnou tzv. dereifikací. Vzhledem k předchozí právní úpravě zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, se jedná o zásadní změnu pohledu na zvířata jako taková, došlo k odvěcnění pojmu¹ „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“² Prvopočáteční a zároveň dlouhotrvající pohled na zvířata v právním smyslu zastával postoj, že se jedná o věci. Takto tomu bylo i v době účinnosti občanského zákoníku z roku 1964. Avšak i přes právní určení, že zvíře je věcí, nebylo možno se zvířaty nakládat dle libovůle za každé situace, vždy bylo nutno brát v povědomí ustanovení zákonů speciálních a současně aplikovat prvky morální a to tak, že nelze na zvířata pohlížet ve všech případech jako na věci, tedy na prvky neživé přírody. Novou právní úpravou je výslovně zakotveno, že zvíře je

¹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

smysly nadaný živý tvor, což zakládá zcela nový pohled na problematiku zvířat jako takovou.³

Zvíře je, dle zákona OZT, specifikováno již v jeho preambuli jako *živý tvor*. Dále je zákonem OZT určeno, že zvířetem je: „*každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.*“⁴ Vzhledem k úpravě dle občanského zákoníku je pojem v zákoně OZT užší, zvíře je označeno jako *každý živý obratlovec*, nikoli však bezobratlí. Oproti tomu v NOZ žádné obdobné omezení dáno není, je tedy možno se domnívat, že obecná úprava je širší a zahrnuje veškerá zvířata bez výjimky.⁵

2.1.2. Živočich

Zákon na ochranu přírody a krajiny v § 3 pojednává o pojmu živočich takto: „*d) volně žijící živočich (dále jen „živočich“)* je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stadia daného jedince. Jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje.“⁶ Dále zákon o myslivosti v § 2 vysvětluje pojem tak, že zvěří je: „*b) obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d),*“⁷ anebo zákon o rybářství v § 2, kde vodním organismem je „*h) vodní živočich nebo vodní rostlina, která je zdrojem potravy ryb nebo je přirozenou součástí vodního prostředí.*“⁸ Pojem živočich není zcela jasný vzhledem k pojmu zvíře, který jsem rozebírala v předchozí podkapitole. Na tento nesoulad v názvosloví upozorňovalo Ministerstvo zemědělství ČR, avšak prozatím bezúspěšně.⁹ Jak jsem uvedla již v kapitole 2.1.1. k pojmu *živé zvíře* dle občanského zákoníku, i zde se jeví pojem živočich jako širší, vzhledem k zákonu OZT, jelikož taktéž není nijak ohraničen. Tedy lze s velkou pravděpodobností tvrdit, že lze pod pojem živočich zahrnout taktéž oblast bezobratlých živočichů.

³ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 390-392.

⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁶ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

2.1.3. Zvěř

Dále česká právní úprava disponuje dle zákona o myslivosti pojmem zvěř, jíž se míní „*obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d)*“¹⁰. V písmenu c) nalezneme taxativní výčet vybraných savců a ptáků, které nelze lovit v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána. Např. ze savců je to bobr evropský, rys ostrovid, vydra říční, z ptáků havran polní, káně lesní, výr velký a další. V písmenu d) následuje taxativní výčet vybraných savců a ptáků, které lze dle tohoto zákona lovit, např. jelen evropský, jezevec lesní, liška obecná, z ptáků bažant obecný, kachna divoká, vrána obecná a další.¹¹

Vztah zákona o myslivosti k zákonu OZT je vymezen v §5 takto: „*Nikdo nesmí bez důvodu usmrtit zvíře.*“¹² Dále jsou v tomto ustanovení vymezeny taxativní důvody k usmrcení. Jedním z důvodů je výkon práva myslivosti dle zákona o myslivosti. Dále jsou v zákoně o myslivosti vymezeny zakázané způsoby lovu takto: „*Lov zvěře smí být prováděn jen způsobem odpovídajícím zásadám mysliveckým, zásadám ochrany přírody a zásadám ochrany zvířat proti týrání*“¹³ a následuje výše zmíněný výčet, ve kterém jsou vymezeny jednotlivé zakázané způsoby usmrcování zvířat, a to např. chytat zvěř do ok, do želez, do jestřábích košů, tluček a nášlapných pastí a pomocí háčeků, chytat ondatry do vrší, lovit zvěř způsobem, jímž se zbytečně trýzní, trávit zvěř jedem nebo ji usmrcovat plynem, lovit zvěř jinou zbraní než loveckou, střílet zvěř zakázanými zbraněmi, jejich doplňky a střelivem, střílet zvěř na hnízdech a vystřelovat hnízda a další.¹⁴

Pro chovatele zvířat v zájmových chovech je nutno podotknout, že je v souladu s mysliveckým zákonem myslivecká stráž oprávněna usmrcovat v honitbě toulavé psy a kočky. Toulavé psy v případě, že pronásledují zvěř mimo vliv svého pána a nacházejí se ve větší vzdálenosti než 200 m od nemovitosti sloužící k bydlení (v případě oplocení se vzdálenost počítá od oplocení). Kočky v případě, že se potulují taktéž v okolí větším než 200 m od nejbližší nemovitosti

¹⁰ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ Tamtéž.

¹² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ Tamtéž.

sloužící k bydlení. Některá zvířata jsou z tohoto vyňata, a to ovčáčtí psi, lovecká plemena, psi slepečtí, zdravotničtí, záchranářští a služební.¹⁵

2.2. Chovatel

Zákonné definice pojmu osoba chovatel jsou zakotveny v několika právních úpravách. Dle §3 zákona OZT je „*k) chovatelem každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová (dále jen „chová“) zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatky, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířeti nebo zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení,*“¹⁶. Další možné definice nalezneme například ve veterinárním zákoně nebo v plemenářském zákoně.

Zákonné definice pojmu chovatel jsou v zákonných úpravách záměrně vymezeny široce, aby bylo možno za osobu chovatele považovat téměř kohokoli, kdo se se zvířetem dostane do kontaktu. Ať v pozitivním či negativním smyslu a to tedy od chovatele zvířat v zájmovém chovu, přes provozovatele zoologické zahrady, útulku, jatek či pachatele deliktu trestného činu.

2.3. Kategorie zvířat

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými kategoriemi zvířat dle vymezení § 3 zákona OZT. Nejedná se však o oficiální kategorie, jelikož např. veterinární zákon obsahuje dělení od tohoto rozdílné.¹⁷

K dělení zvířat do kategorií je nutno podotknout, že samo o sobě není žádoucí. Díky rozdělení je automaticky zvíře zaškutulkováno do jedné skupiny a na tomto základě je mu přikládána určitá míra ochrany ve věci týrání zvířat a welfare zvířat, a je buď zvýšena naproti ostatním kategoriím, nebo naopak neodůvodněně snížena. Demonstrováno jasně na příkladech srovnání zvířat v zájmovém chovu a hospodářských zvířat či zvířat pokusných.¹⁸

¹⁵ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

¹⁸ MÜLLEROVÁ, Hana, David ČERNÝ a Adam DOLEŽAL. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2601-9, str.. 706-708.

Míra tolerance chování vůči jednotlivým skupinám zvířat je natolik rozdílná i přesto, že by dle Všeobecné deklarace zvířecích práv z roku 1978 měla mít zaručena stejná práva. „*Všechna zvířata se rodí sobě rovna a mají stejné právo na existenci*“¹⁹. I přes postupný vývoj nahlížení na zvířata a nedávnou dereifikací pojmu živé zvíře v občanskoprávním pojetí je nutno podotknout, že na zvířata, resp. na některé kategorie zvířat, se stále hledí optikou jak člověku mohou posloužit a jaký užitek člověku přinesou.²⁰

2.3.1. Hospodářské zvíře

Pojem hospodářské zvíře je vymezeno §3 zákona OZT a to tak, že hospodářským zvířetem je „*d) zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, zejména skot, prasata, ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu a ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací,*“²¹.

Hospodářská zvířata jsou v nynější době, dle mého názoru, z hlediska ochrany zvířat proti týrání jednou z nejkritičtějších skupin. Pracovníci těchto zařízení ve valné většině nejsou kontrolováni tak, jak by měli být, a zároveň je jim přiznávána značná benevolence při kontaktu se zvířaty. Dle Českého statistického úřadu bylo v roce 2019 v České republice chováno 1.418.106 kusů skotu a 1.544.084 kusů prasat,²² tedy zodpovězení otázky týrání zvířat v této oblasti, je zcela principiální. Ruku v ruce s ní lze položit otázku životní pohody zvířat, tzv. welfare zvířat, o kterém budu hovořit níže v této kapitole.

Většina hospodářských zvířat se narodí, celý život prožívá a následně i umírá v nepřírodném prostředí i přesto, že jsou chovatelům hospodářských zvířat zákonem uloženy povinnosti, které musí plnit, a na druhou stranu vymezeno

¹⁹ CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Překlad Olga Smolová. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-607-4, str.. 35.

²⁰ MÜLLEROVÁ, Hana, David ČERNÝ a Adam DOLEŽAL. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2601-9, str.. 706-708.

²¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

²² Počet hospodářských zvířat - mezikrajské srovnání. *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=2746&katalog=30840&pvo=ZEM07B&c=v3~2__RP2019MP04DP01&str.=v97

jednání, kterého se musí zdržet. Základními zásadami při chovu hospodářských zvířat jsou, dle zákona OZT, zákaz chovu zvířat v izolaci nebo naopak v nepřírodně velkých skupinách, ve kterých dochází k útokům a utrpení. Dále zákaz chovat hospodářská zvířata ve tmě nebo pod neustálým umělým osvětlením. Chovatel by dále měl zajistit odborně způsobilý personál, který je schopen rozpoznat zhoršený zdravotní stav zvířat a změny v chování zvířat. Volnost zvířat by měla odpovídat možnosti bez obtíží ležet, odpočívat, musí pravidelně dostávat potravu, mít přístup k vodě, obecně být chována vzhledem k jejich přirozené nátuře.²³ Dle veterinárního zákona je chovatel hospodářských zvířat povinen zajistit čištění, dezinfekci, deratizaci prostorů, ve kterých jsou hospodářská zvířata chována, používat vodu, která neohrožuje zdraví zvířat apod.²⁴

Při chovu většiny hospodářských zvířat lze pozorovat nedodržování podmínek welfare s prolínajícími se prvky týrání. Vzorovým příkladem pro mé účely poslouží např. prase, jelikož je v České republice běžně vyskytující se zvířetem a zároveň je hojně využíváno k hospodářským účelům. Dle Českého statistického úřadu, jak je zmíněno výše, bylo v roce 2019 v České republice chováno přes jeden a půl milionu kusů prasat. K možnostem bližšího srovnání nepoměru podmínek přirozeného života prasat a života prasat chovaných jako hospodářská zvířata nejdříve uvádím charakteristiku jejich přirozených podmínek k životu. Poté uvedu příklad podmínek života prasat chovaných jako hospodářská zvířata.

Prasata za přirozené prostředí pro život považují les. Žijí na ohraničeném území ve skupinách zhruba po třiceti dospělých členech se svými selaty, členové jsou mezi sebou příbuzní. Své teritorium ohraničují pachovými stopami, které zanechávají na stromech pomocí drbání svých zad. Z jejich území vede stálá cesta k místu s možností napájení a hledání potravy. Celá skupina je hierarchicky rozdělena, postavení určuje především věk a velikost. V čele stojí nejstarší prasnice, samci až do období říje žijí odděleně. Všichni členové se drží pospolu z důvodu pocitu bezpečí a možnosti obrany proti nepříteli. Skupina si vyhradí několik vzdálenějších míst určených k zanechávání výkalů, tedy v prostoru, kde žijí, přímo nekálí. K rozmnožování prasat, prasnice se před porodem odebere

²³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, ve znění pozdějších předpisů.

hledat bezpečné místo, obvykle na kraji lesa, kde vytvoří porodní hnízdo, ve kterém selata porodí. První dny jsou matka se selaty díky hnízdu v úzkém kontaktu. Matka selata zhruba po týdnu přivede ke skupině, kde se socializují s ostatními členy a zařadí se do života skupiny. Matka se o ně stará další 2-3 měsíce, dokud nejsou samostatná.²⁵

Jako protipól níže nastíním běžný život prasat chovaných jako hospodářská zvířata. Fakta jsem čerpala na základě zjištění spolku Zvířata nejíme, spolku aktivně bojujících lidí za osvobození zvířat. V hospodářských chovech prasnice žijí v kotcích, ve kterých lze stát. V případě potřeby si lze lehnout, nelze se však žádným způsobem otáčet, velikost klece neumožňuje žádný další pohyb. Na klece prasnic jsou připojeny výběhy se selaty, matka s nimi však nemůže žádným způsobem z prostorového důvodu interagovat, povětšinou je nemá možnost ani vidět. Selatům jsou uštipovány nebo ubrušovány špičáky, upalovány ocásky, dále je jim prováděna kastrace, většinou vše bez jakéhokoli umrtvení. Prasata jsou následně usmrcena, obvykle ve věku šesti měsíců, po převezení na jatka. Samotné usmrcení neprobíhá zpravidla humánní cestou, často jsou omračována plynem nebo elektrickými kleštěmi, následně je jim podříznuto hrdlo. Samice se dožívají v rozmezí od dvou do čtyř let, v závislosti na možnosti opakovaného plazení selat a celkovém vyčerpání. Samci se dožívají zhruba sedmi let.²⁶

2.3.2. Zvíře v zájmovém chovu

Dle §3 zákona OZT je zvířetem v zájmovém chovu zvíře: „e) u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka, nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník,“²⁷. Ke zvířatům v zájmových chovech se neoddělitelně pojí povinnosti chovatele těchto zvířat, kteří jsou specifikovány v § 13 zákona na ochranu zvířat proti týrání.²⁸

Zvířata v zájmových chovech jsou často označována jako tzv. domácí mazlíčci, tedy náleží ke konkrétnímu chovateli, který má povinnost takovému

²⁵ KOURIM, heinz. *Ochrana zvířat*. Plzeň: Svoboda zvířat, o.s., 2005. Překlad: Pavel Chabr 2004.

²⁶ ŽIVOT ZVÍŘAT: Prasata. *Vincouroví* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z:

<https://www.vincourovi.com/zivocisnyprumysl>

²⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ Tamtéž.

zvířeti poskytnout náležitou péči. Prostřednictvím této péče by měly být zajištěny příznivé fyziologické a biologické potřeby, dále je nutno se zvířetem zacházet tak, aby bylo ušetřeno utrpení a bolesti. Musí být dodržována jistá opatření, kterými bude předcházeno úniku zvířete, a to s ohledem na bezpečnost zvířete a zároveň bezpečnost ostatních osob a jejich majetku odlišných od chovatele.²⁹

Následně jsou v §13 a §13a zákona OZT dány podmínky, které musí osoba splňovat, aby se mohla stát chovatelem zvířete v zájmovém chovu. Je dána minimální věková hranice, a to 15 let, pokud je dítě mladší 15 let, je třeba souhlas zákonných zástupců. Obdobně je to u osoby, která je omezena na svéprávnosti.³⁰

Za chovatele zvířat v zájmovém chovu se považuje i osoba, a to fyzická nebo právnická, která obchoduje se zvířaty na základě živnostenského oprávnění pro živnost vázanou. Tato osoba musí splnit podmínky odborné způsobilosti a to vzdělání ve studijním programu a oboru zaměřené na chovatelství zvířat a to buď vysokoškolské vzdělání s jedním rokem praxe v oboru, vyšším odborným vzděláním nebo středním odborným vzděláním a dvěma léty praxe v oboru. Středním vzděláním s výučním listem a tři roky praxe v oboru nebo osvědčení o rekvalifikaci a další potřebné doklady, v souladu se zákonem a čtyři roky praxe v oboru.³¹ Dále je nutno doložit příslušné krajské veterinární službě evidenci zvířat a současně s tím zaručit odpovídající péči pro tato zvířata.³²

Za osobu, která obchoduje, se považuje osoba, která chová zvířata určená pro zájmové chovy, provozuje jezdeckou firmu, povoznictví, provozuje cirkusová nebo veřejná vystoupení.³³

2.3.3. Volně žijící zvíře

Dle §3 zákona OZT je volně žijícím zvířetem „*b) zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí*“,“³⁴. Laickým pohledem se jedná o zvířata divoká či volně žijící v přírodě.

Zákon OZT se zaměřuje především na ochranu zvířat, která jsou v péči chovatele a nejsou tedy natolik samostatná ve srovnání s volně žijícími zvířaty, která jsou přizpůsobena životu ve volné přírodě, sama si opatřují potravu apod.

²⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů. Příloha č. 2.

³² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

Volně žijící zvířata jsou v zákoně OZT též zahrnuta, ale více se jimi zabývá např. zákon č. 114/1992 Sb., na ochranu přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška Ministerstva zemědělství č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.³⁵

Obecně je dle preambule nutno chránit všechna zvířata před utrpením, týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením, tedy toto je nutno dodržovat u všech zvířat bez výjimky, tedy i volně žijících zvířat. V §14, §14a zákona OZT jsou specifikovány zakázané činnosti, které nelze provádět na volně žijících zvířatech. Dále je v §14b vymezena ochrana handicapovaných zvířat. Konkrétně povinnosti chovatele, tedy toho, kdo se handicapovaného zvířete ujal nebo toho, kdo provozuje záchranou stanici.³⁶

2.3.4. Pokusné zvíře

Dle §3 zákona OZT je pokusným zvířetem „j) živý obratlovec, s výjimkou člověka, včetně samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který je nebo má být použit k pokusům; za pokusné zvíře se považuje také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození. Za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci,³⁷ Díky transponování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010, s účinností od 1. ledna 2013, nastaly značné změny v části s pokusnými zvířaty v zákoně OZT. Byly přepracovány pojmy související s tímto odvětvím, a to pojem pokusné zvíře, který je specifikován výše. Dále pojem pokus, projekt pokusů, chovatel pokusných

³⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 348-349.

³⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týráním, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Tamtéž.

zvířat, dodavatel pokusných zvířat, uživatel pokusných zvířat a celý §15 sloužící k ochraně pokusných zvířat.³⁸

Dále v §15a – §15g zákona OZT pojednává o chovu pokusných zvířat. Tento chov se od ostatních liší tím, že je chovatel pokusných zvířat povinen nejdříve získat k tomuto chovu oprávnění. K získání tohoto oprávnění musí žadatel splnit zákonem vymezené povinnosti, a to požadavky odborné způsobilosti a dle §17 - §17h zákona OZT zajistit vhodné prostory a splnit požadavky na zacházení s pokusnými zvířaty.³⁹

Požadavek odborné způsobilosti je uvalen na veškeré osoby, které jakkoli s pokusnými zvířaty zacházejí. Tyto osoby musí splňovat určitý stupeň odborné způsobilosti a to s ohledem na vykonávanou pozici v zařízení s pokusnými zvířaty. Požadavky na odbornou způsobilost jsou vymezeny v §15 d) odst. 3 a 4 zákona na OZT. Např. na osoby, které budou navrhovat pokusy a projekty pokusů, je dán požadavek tzv. vyšší odborné způsobilosti (vysokoškolského vzdělání, získání osvědčení z absolvování kurzu odborné přípravy atd.). Osoby, které usmrcují pokusná zvířata, musí absolvovat kurz odborné přípravy a získat osvědčení o odborné způsobilosti k provádění pokusů na pokusných zvířatech, péči o pokusná zvířata a usmrcování pokusných zvířat.⁴⁰

Dále je chovatel dle zákona OZT povinen opatřit jednu či více osob, které odpovídají za péči o pokusná zvířata, tedy veterinárního lékaře, který poskytuje poradenskou činnost ohledně životních podmínek pokusných zvířat. Dále zřídit odbornou komisi pro zajišťování dobrých životních podmínek pro pokusná zvířata.⁴¹

V České republice bylo v roce 2018 použito k pokusným účelům celkem 231 850 kusů zvířat. Např. 80 065 kusů myši laboratorní, 80 570 kusů ostatních ryb, 20 885 kusů potkana laboratorního, 20 490 kusů kuru domácího a dalších.⁴²

38 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:32010L0063>

³⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Přehled druhů zvířat a jejich spotřeby k pokusným účelům v ČR v roce 2018. *Ministerstvo zemědělství* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1497/EPZ_CZ18_1.pdf

2.4. Týrání zvířat

Tento pojem je vymezen v zákoně OZT v § 4 „(1) Za týrání se považuje

a) nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly,

b) podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům,

c) z jiných než zdravotních důvodů

1. omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak,

2. podávat zvířeti potravu obsahující příměsi nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují,

3. omezovat bez nutnosti svobodu pohybu nutnou pro zvíře určitého druhu, pokud by omezování způsobilo utrpení zvířete,

d) vydat slabé, nevléčitelně nemocné, vyčerpané nebo staré zvíře, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení,

e) podávat zvířeti dopingové látky a jiné látky poškozující organismus s cílem změnit jeho výkon nebo vzhled,

f) cvičit nebo zkoušet zvíře na jiném živém zvířeti, s výjimkou výcviku loveckého dravce, používat jiných živých zvířat jako lákadel nebo nástrah, aniž by to vyžadoval lov, štvát zvířata proti sobě, aniž by to vyžadoval lov, výcvik nebo použití ovčáckého nebo pasteveckého psa, příprava zvířete k jeho vypuštění do volné přírody nebo k činnosti uvedené v § 14 odst. 8,

g) provádět chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete, a to i v případě, že by uvedené zákroky byly provedeny za použití prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod, nejde-li o případy uvedené v § 7 odst. 3 a 4, zejména

1. kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat anebo z jiných než zdravotních důvodů amputovat drápy, zuby, jedové nebo pachové žlázy,

2. z jiných než zdravotních důvodů řezat paroží nebo jeho části ve vývojové fázi živé tkáně,

3. poškozovat kosti, svaly nebo nervy křídel ptáků starších 3 dnů tak, aby bylo zabráněno jejich létání,

h) používat podnětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí klinicky zjevné poranění nebo následné dlouhodobé klinicky prokazatelné negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémů zvířat,

i) podávat zvířeti bez souhlasu veterinárního lékaře veterinární léčiva a přípravky s výjimkou těch, které jsou volně v prodeji, provádět krvavé zákroky, pokud nejsou prováděny osobou odborně způsobilou nebo úprava kopyt a podkovářské úkony, pokud nejsou prováděny osobou, která splňuje odbornou způsobilost podle zvláštního právního předpisu; za tyto zákroky se nepovažují paznehtářské úkony,

j) vyvolávat bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy,

k) chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení,

l) zasahovat do průběhu porodu způsobem, který neodpovídá obtížnosti porodu, zvyšuje bolest anebo poškozují zdraví matky i mláďete,

m) zacházet se zvířetem, přepravovat je nebo je pohánět způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo poškození zdraví anebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání,

n) používat k vázání nebo k jinému omezení pohybu zvířete prostředky, které zvířeti způsobují anebo lze předpokládat, že budou způsobovat, poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví,

o) usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení.

p) překrmovat nebo krmit zvíře násilným způsobem, nejde-li o zákrok nezbytný k záchraně jeho života nebo zachování jeho zdraví,

r) používat živá zvířata ke krmení těch druhů zvířat, u nichž z biologických důvodů není takový způsob výživy nutný,

s) opustit zvíře s výjimkou zvířete volně žijícího s úmyslem se ho zbavit nebo zvíře vyhnat,

t) při manipulaci s živými rybami zbavovat ryby šupin nebo ploutví, vsouvat rybám prsty pod skřele do žáber nebo jim vtlačovat prsty do očnic anebo násilně vytlačovat jikry nebo mlíčí, pokud se nejedná o výzkum a umělý chov ryb a, nejde-li o postup stanovený zákonem o rybářství a zákonem o ochraně přírody a krajiny,

u) označovat zvíře vymrazováním s výjimkou ryb, a označovat zvíře výžehem, s výjimkou koní, stanoví-li tak zvláštní právní předpis,

v) používat elektrický proud k omezení pohybu končetin nebo těla zvířete mimo použití elektrických ohradníků nebo přístrojů pro elektrické omračování a usmrcování zvířat anebo odchyt ryb podle zvláštního právního předpisu,

w) jiné tímto zákonem zakázané jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahují na zákroky nebo činnosti

a) spojené s naléhavou potřebou záchrany života zvířat nebo lidí v naléhavých situacích záchranných prací podle zvláštních právních předpisů,

b) prováděné podle schváleného projektu pokusů.

(3) Ustanovení odstavce 1 písm. b) se nevztahuje na výchovu, výcvik a použití zvířete k plnění úkolů, stanovených ozbrojeným silám, bezpečnostním sborům nebo obecní policii zvláštními právními předpisy, jakož i na výchovu a výcvik psů prováděný chovatelskými sdruženími nebo organizacemi v rámci zájmové činnosti.⁴³

Obecně pod pojem týrání lze podřadit veškeré činnosti člověka, vymezené zákonem OZT, které odporují přirozené povaze zvířete, při nichž zvíře pociťuje bolest, trpí fyzicky, psychicky, je bezdůvodně nuceno činit, co mu způsobuje obtíže, bolest, působí úzkost apod. Může se jednat jak o jednání komisivní tak omisivní. Např. zvíře lze týrat komisivním jednáním tak, že mu bude způsobována bolest a utrpení fyzickým napadáním, naopak dlouhodobé neposkytování potravy či napájení, které může vést k vyhladovění či dehydrataci, bude jednáním omisivním.⁴⁴

Konkrétní chování člověka, které je považováno za týrání, je vymezeno v jednotlivých písmenech odstavce 1, s výjimkou písmena w), jež rozšiřuje pojem týrání a to tak, že se za něj považují další zakázaná jednání, mimo předchozí výčet, která jsou obsažena v zákoně OZT a způsobují zvířeti utrpení.⁴⁵

Tedy ve prospěch týraných zvířat, pokud to lze takto nazvat, není pojem týrání konečně ohraničen, je možnost jej doplnit o další negativní jednání osob vůči zvířatům, které je tímto zákonem zakázáno.

⁴³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž.

2.4.1. Propagace týrání zvířat

Dle §4a zákona OZT „*Za propagaci týrání se považuje zejména*

a) vystavování, jiné demonstrace nebo předvádění zvířete, na kterém byl proveden zákrok uvedený v § 4 odst. 1 písm. g), na veřejném vystoupení,

b) zveřejnění popisu, vyobrazení nebo audiovizuálního záznamu, které navádí k postupům, praktikám chovu nebo výcviku, odchytu nebo usmrcování, úpravám vzhledu zvířete a zásahům do jeho zdravotního stavu spojeným s týráním zvířete tak, jak je vymezeno tímto zákonem, pokud v doprovodné informaci není uvedeno, nebo to jinak nevyplývá, že se jedná o činnosti zakázané tímto zákonem.“⁴⁶

Propagaci týrání zvířat je nutno věnovat stejnou pozornost jako samotnému činu týrání zvířat. To, že osoba sama zvíře netýrá, ale podílí se na tom buďto fyzickým předváděním týraného zvířete na veřejnosti nebo zprostředkováním obsahu týkajícího se týrání zvířete, je nutno považovat za znepokojující a pro veřejnost za povinnost okamžitého oznámení příslušnému orgánu.⁴⁷

2.5. Utrpení, nepřiměřená bolest, utýrání, usmrcení

Níže vymezené pojmy jsou principiální z hlediska zákona OZT. Jedná se o nežádoucí stavy, které zvířata postihují, a to v různých situacích vzhledem ke každému jednotlivému případu.

2.5.1. Utrpení

Dle §3 zákona OZT je utrpením „*l) stav zvířete způsobený jakýmkoliv podnětem nebo zákrokem, kterého se zvíře nemůže samo zbavit a který u zvířete způsobuje bolest, zranění, zdravotní poruchu anebo smrt,*“⁴⁸.

Na rozdíl od lidí je stav utrpení u zvířat ztížen nemožností zvířete tuto situaci řešit samo. Jedná se sice o tvora *nadaného smysly*, ale bohužel se nejedná o tvora disponujícího řečí, tedy alespoň ne stejnou řečí, jakou užívá k dorozumívání člověk. Možnost zvířat požádání o pomoc je tedy značně ztížena. V lepším případě zvíře upozorní chovatele či jinou osobu na negativní stav a tím se domůže pomoci.⁴⁹

⁴⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

2.5.2. Nepřiměřená bolest

Dle §3 zákona OZT „*m) nepřiměřenou bolestí bolest neodpovídající povaze potřebného zákroku,*“⁵⁰. Nepřiměřená bolest se vztahuje k mnoha situacím v oblasti týrání zvířat. Je nutné dbát na veškeré situace, v nichž člověk přichází do kontaktu se zvířaty. Obecně je zakázáno dle zákona OZT bezdůvodně zvířeti vyvolávat nepřiměřenou bolest. Je nutno šetřit povahu zvířete a zacházet s ním v souladu s jeho náturou a dbát na to, aby nedocházelo k vytváření nepřiměřené bolesti při jeho zacházení, přepravě, důraz je kladem na šetrné usmrcování. V případě, že nemoc zvířeti způsobuje nepřiměřenou bolest, je na místě jeho utracení či porážka, v závislosti o jaké zvíře se jedná.⁵¹

2.5.3. Usmrcení

Dle §3 zákona OZT je usmrcením „*n) jakýkoliv zákrok nebo jednání, které způsobí smrt zvířete,*“⁵². Usmrcení může vzejít jako důsledek mnoha různých situací, i přes to, že se výslovně v zákoně OZT zakazuje usmrtit zvíře bez důvodu.⁵³

Usmrcením v souladu se zákonem probíhá buďto formou porážky nebo utracením. Jako důsledek protiprávního jednání může vzniknout jako následek utýrání. Výčet zakázaných metod usmrcení je obsažen v §5 zákona OZT, jako např. ubití či ubodání.⁵⁴

Usmrcení je definováno zákonnými podmínkami. Na osoby, které takovéto usmrcení provádějí, jsou kladeny odborné požadavky, které je nutno dodržet. Usmrcení je prováděno buďto porážkou nebo utracením v závislosti na daném zvířeti. Vždy však co nejšetrnějším způsobem v souladu se zákonem.⁵⁵

2.5.4. Utýrání

Utýrání je, v souladu s §3 písm. r) zákona OZT, zvláštní formou týrání zvířete. Jedná se o tak intenzivní a hrubé zacházení se zvířetem, že je pro daného

⁵⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

jedince nemožné následky tohoto zacházení přežít. V konečné fázi je nutné zvíře utratit, aby nadále netrpělo. Tedy utýrání nemusí přímo zapříčiňovat smrt, ale závěrem je smrt pro zvíře v tomto ohledu nevyhnutelná, jelikož by dále neopodstatněně pociťovalo nepřiměřenou bolest.⁵⁶

Dle tohoto ustanovení se za utýrání zvířete považuje i použití zakázané metody v §5 odstavec 5. Zde je výčet zakázaných metod usmrcování, jako např. utopení, ubodání, ubití. Dále v §14 zákona OZT jsou uvedeny zakázané metody odchytů a usmrcování volně žijících zvířat, např. pomocí výbušnin, luku, zrcadla nebo umělého osvětlení.⁵⁷

Dle §3 zákona OZT je utýráním „*r) přivození smrti zvířete v důsledku bolestivého anebo jinou trýzeň zvířeti působícího jednání člověka, které zvíře přežije, ale které má za následek nutnost jeho utracení pro následky z utrpení, anebo usmrcení zvířete zakázanými metodami (§ 5 odst. 5 a § 14 odst. 1)*“,⁵⁸

Dle § 5 „*(5) Nestanoví-li tento zákon jinak, zakazují se následující metody usmrcování zvířat:*

- a) utopení a jiné metody udušení včetně použití farmak typu myorelaxantů,*
- b) použití takových látek a přípravků, jejichž dávkování neuvede zvíře do hlubokého celkového znecitlivění a bezpečně nezpůsobí následnou smrt,*
- c) ubití, ubodání nebo jiné metody, které zvířeti způsobí nepřiměřenou bolest nebo utrpení,*
- d) použití elektrického proudu, pokud nenastane okamžitá ztráta vědomí,*
- e) použití lepů a jiných podobných prostředků, které dlouhodobě omezují pohyb zvířete tak, že k usmrcení zvířete dochází v důsledku nedostatku potravy nebo tekutin anebo v důsledku jiných metabolických poruch.*⁵⁹

Dle § 14 „*(1) Je zakázáno odchyťovat nebo usmrcovat volně žijící zvíře*

- a) pomocí oka, tlučky, sítě, smyčky, pytláckého oka, harpuny nebo čelistových pastí anebo pomocí obdobně zkonstruovaného zařízení,*
- b) pomocí jedovatých návnad a jedů v jakýchkoliv formách včetně plynování a vykuřování, nejde-li o případ podle odstavce 4,*
- c) do jestřábích košů a pomocí lepu,*
- d) pomocí výbušnin,*

⁵⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

- e) pomocí luků a samostřílů,
- f) pomocí elektrického proudu, nejde-li o výkon práva upravený zvláštními právními předpisy,
- g) pomocí poloautomatické nebo automatické zbraně se zásobníkem schopným pojmout více než 2 náboje, nejedná-li se o případ podle § 5 odst. 2 písm. c),
- h) pomocí zbraně s hledím pro střelbu v noci, s elektronickým hledím apod.,
- i) pomocí letadla nebo motorového vozidla,
- j) pomocí zvuku magnetofonu nebo podobného zařízení, mimo zařízení používaných v souladu se zvláštními právními předpisy,
- k) pomocí zrcadla nebo jiného oslňujícího zařízení,
- l) pomocí zdroje umělého osvětlení a zařízení pro osvětlení terčů,
- m) pomocí formalinových nebo lepících pastí,
- n) pomocí zvířat použitých jako živá návnada, nebo nástraha, nejde-li o lov podle zvláštních předpisů.⁶⁰

2.6. Welfare

Dle Světové organizace pro zdraví zvířat je pojem welfare specifikován následovně: „*Welfare zvířat znamená, v jakém duševním a fyzickém rozpoložení se zvíře nachází v průběhu svého života a při umírání. Zvíře se nachází v dobrých podmínkách v případě, že je zdravé, cítí se pohodlně, je dobře živeno a v bezpečí, netrpí nepříznivými stavy jako je bolest, strach a úzkost, které jsou zásadní pro jeho fyzický a duševní stav. Dobré životní podmínky zvířat zahrnují prevenci nemocem, odpovídající veterinární péči, přístřeší a výživu, bezpečné prostředí pro rozvoj, humánní zacházení a humánní způsob porážky nebo usmrcení. Welfare zvířat se týká stavu zvířete, péči o zvíře se již zabývají jiné termíny jako péče o zvířata, chov zvířat a humánní péče.*“⁶¹

Pojem welfare zvířat se nejčastěji překládá jako *životní pohoda zvířat*, jedná se tedy o žádoucí podmínky za života zvířat i při jejich umírání. Příznivé podmínky by měly být odvozovány od běžného života zvířat v jejich přirozeném prostředí. Tedy podmínky welfare zvířat, které jsou pod záštitou chovatele, by

⁶⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ Terrestrial Animal Health Code: Introduction to the recommendations for animal welfare. *World Organization for Animal Health* [online]. 2019 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://www.oie.int/index.php?id=169&L=0&htmlfile=chapitre_aw_introduction.htm, (překlad vlastní).

měly být přizpůsobeny co nejlépe standardu podmínek, ve kterých žijí zvířata ve svém přirozeném stavu.⁶²

Stav v předchozím odstavci je však bohužel stavem ideálním, který většina chovatelů není schopna obstarat. Zákonem jsou vymezeny hranice, ve kterých by se každý chovatel měl pohybovat a v rámci nich dodržovat alespoň minimální standardy na život zvířat. Např. vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat. K této vyhlášce je nutno podotknout, že opravdu dostojí svému názvu, jelikož o pohodě života zvířat, dle mého názoru, nelze hovořit. Cíle jsou zde čistě ekonomické. Jsou dány mantinely, které zvíře udrží při životě tak, aby dosahovalo požadované produkce za minimálních nákladů chovatelů.⁶³

⁶² MÜLLEROVÁ, Hana, David ČERNÝ a Adam DOLEŽAL. Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva. Praha: Academia, 2016. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2601-9, str. 639-640.

⁶³ Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat.

3. Právní úprava ochrany zvířat proti týrání

3.1. Historie

Historický oddíl jsem rozdělila do tří podkapitol, a to na historický vývoj z pohledu filozofie, dále pohled právní v celosvětovém měřítku a v České republice.

Obor filozofie a práva se v průběhu časů vzájemně prolínají, doplňují a spolupracují. Považuji tedy za žádoucí uvést jednotlivé milníky a myslitele v každém z nich v průběhu dob, kteří měli zásadní vliv na vývoj ochrany zvířat proti týrání.

3.1.1. Vývoj problematiky týrání zvířat z pohledu filozofie

Vztah mezi zvířaty a lidmi se rozvíjí již od nepaměti. Počátky jejich soužití sahá do doby lovců a sběračů a ještě o něco dále, kde zvířata a lidé žili bok po boku se vzájemným respektem a obezřetností jeden ke druhému, jelikož ani jeden z nich neměl jasnou představu, jaké chování od sebe vzájemně mohou očekávat. Vztah byl měnící se dle setkání konkrétního druhu zvířete a člověka, v jednom případě mohlo zvíře pro člověka představovat hrozbu, v druhém, možnost obživy pro rodinu a ošacení.⁶⁴

V průběhu času se vztah zvířat a lidí začal formovat, především postupným sblížením se některých druhů zvířat s lidmi, a to převážně v oblastech vylepšování pracovních postupů a jejich zjednodušení prostřednictvím zařazení zvířecí síly do těchto lidských koloběhů jako pomocníků. V některých případech spíše jako nástrojů, ale živoucích, které umožňovaly lidem jednodušší manipulaci a ulehčení postupů rutinních činností. Za další fázi vývoje vztahu mezi člověkem a zvířetem lze považovat domestikaci.⁶⁵

Pojem zvíře se měnil v závislosti na období, stádiu vývoje společnosti a náboženství. Faktorů, které toto ovlivňují, je opravdu mnoho. Když se ohlédneme do minulosti, je možno zmínit názory některých významných filozofů ovlivňujících nejen minulost, ale i naši současnou dobu. Začneme u Aristotela.

⁶⁴ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 6.

⁶⁵ Tamtéž, str. 7-8.

Ten rozděloval rostliny, zvířata a lidi tím způsobem, že každému z nich přisuzoval jistou duši. Rostliny disponovaly duší nejnižší, a to pouze možností růstu. Zvířata duší, která umožňovala pohyb a vnímání, tedy vykazovala o poznání větší podobnosti zvířete s člověkem ve srovnání s rostlinami. Člověku přisuzoval Aristoteles duši rozumovou, tedy nejvyšší možnou formu duše.⁶⁶ Jako dalšího představitele je možno zmínit Tomáše Akvinského, který tvrdil, že zvířata jsou stvořena proto, aby sloužila člověku ve všech možných ohledech s jedinou podmínkou a to, aby s nimi člověk zacházel tak, aby netrpěla.⁶⁷ Tedy znaky ochrany zvířat proti týrání je možno pozorovat, ale stále je jasně vymezena absolutní moc člověka nad zvířetem. Dále René Descartes, který pracoval s dvěma pojmy, a to s duchem a hmotou. Zvířata však považoval pouze za hmotu, nepřisuzoval jim stránku duše v žádném rozsahu. Jejich reakce na okolní svět a na bolest označoval pouze za přirozený jev akce a reakce. Se zvířaty nespojoval stránku citění, tedy ani možnost pociťovat bolest.⁶⁸ V neposlední řadě Immanuel Kant, který se konkrétně otázkou zvířat nezabýval, ale díky pozornosti a studování rasy lidí ji též v tomto tématu zahrnul. Nezabýval se přímo otázkou týrání zvířat, ale okrajově se jí dotýkal. Demonstrováno na příkladu loajálního psa ke svému pánovi. Pán má na oplátku, dalo by se říci, povinnost, nikoli však vynutitelnou, se ve stáří k psovi chovat vlídně a s ohledem na jeho zdravotní stav. Mohlo by se jevit, že se jedná o jakési morální stanovisko vzhledem k šetření zvířat před bolestí a utrpením. V první řadě byla tato povinnost však odůvodněna tím, aby si člověk zachoval čistotu duše. Toto tedy nelze považovat za ochranu zvířat proti týrání. Není zde hlavním zájmem samotná ochrana daných zvířat, ale spíše jakási morální povinnost, aby člověk nepošpinil svou duši nežádoucím chováním.⁶⁹

Dále nelze opomenout zakladatele evoluční biologie Charlese Darwina, který přinesl nový pohled jak na celé pokolení lidstva, tak na vztah zvířat a lidí. Ve svém díle *O původu člověka* z roku 1871 upozorňuje na nevelký rozdíl mezi zvířetem a člověkem. Rozdíl mezi zvířaty a lidmi je dán stupněm vývoje, nikoli druhem. Dle toho disponuje daný jedinec jistou mírou intelektu, smyslem pro morálku a mravnost. Všechna zvířata a lidé bez rozdílu však pociťují radost,

⁶⁶ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 26.

⁶⁷ Tamtéž, str. 32.

⁶⁸ Tamtéž, str. 41.

⁶⁹ Tamtéž, str. 39.

vnímají bezpečí, strach i bolest, a to bez rozdílu na stupeň vývoje, jelikož jsou všichni živé bytosti.⁷⁰

Následně je na místě zmínit období nacistického Německa, kde v roce 1933 vznikl Říšský zákon na ochranu zvířat, v němž byly, paradoxně vzhledem k ideologii nacistického období, upraveny velmi striktní tresty za týrání zvířat. Obecně byla zvířatům propůjčena velká ochrana prostřednictvím tohoto právního předpisu a pachatelé tohoto negativního jednání byli souzeni přísnými tresty. Adolf Hitler a několik dalších vysoce postavených jedinců byli vegetariány a tento směr vlídného zacházení se zvířaty a jejich vysoká ochrana měly být postupně vtisknuty do společnosti ruku v ruce s tehdejšími režimem.⁷¹ Lze však pouze položit otázku, proč byla takto striktní úprava na ochranu zvířat proti týrání, když nebyl dán ani z polovičky takový důraz na ochranu lidí židovského původu. Jednou z možných příčin by mohla být uvedena židovská stravovací košer pravidla, která by z jistého pohledu mohla být považována za hraničící s týráním zvířat. Zvířata jsou při rituální porážce Šchitě řezníkem po přeříznutí hrdla vykřvena.⁷² Ale jedná se pouze o domněnky. I přes komplexnost a inovativnost úpravy nelze tento zákon vzhledem k okolnostem považovat za úspěch.

Dále je vhodné zmínit Petera Singera a jeho výrok „*Bolest a trápení jsou už sami o sobě zlé a měly by být omezeny na minimum bez ohledu na rasu, pohlaví nebo živočišný druh toho, kdo trpí. Míra bolesti záleží na její intenzitě i trvání, bolesti stejné intenzity a trvání jsou však zlé, ať už je pociťují lidé nebo zvířata*“⁷³. Pojetí Petera Singera bylo možno považovat za pokrokový a zdravý pohled na veškeré živé bytosti bez rozdílu. Jedná se o postavení zvířat na roveň lidí, v oblasti ochrany před utrpením a pociťováním bolesti. Zvířata i lidé přesto, že se nacházejí na jiném stupni vývoje, na což poukazoval i např. Charles Darwin, se chtějí vyhnout bolesti a utrpení bez rozdílu. Jedná se, dalo by se říci, o přirozený pud, který má člověk a zvíře společný od nepaměti, pouze byl po dlouhou dobu přehlížen.⁷⁴

Dále Albert Schweitzer, který hovořil o morálním prvku, a to *úctě k životu* ke všem živým bytostem bez rozdílu. Tedy od nejnávštějších jedinců lidské rasy,

⁷⁰ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 41-42.

⁷¹ Tamtéž, str. 43.

⁷² Co je to košer? *OM košer* [online]. c1999-2010 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <http://www.omkosher.com/cz/koser-pravidla/>

⁷³ SINGER, Peter. *Osvobození zvířat*. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-042-3, str. 32.

⁷⁴ Tamtéž.

po nejmenší zvířata zahrnující celé spektrum, tedy i bezobratlé. Snažil se seznámit širokou veřejnost s tím, že úcta k jakémukoli životu by měla být automatická a je na každém, jak s tímto naloží. Jedná se o svědomí a morální hodnoty každého člověka. Nesnažil se prosadit změny právních předpisů, pouze položil tuto morální otázku do pléna k uvážení každého.⁷⁵

Tom Regan klade zásadní důraz na jednotlivce, a to bez ohledu na lidský či živočišný druh. Zastává tezi, že na každé živé bytosti záleží a její důležitost nelze posuzovat dle užitečnosti. Dle Regana je toto označováno jako *teorie vnitřní hodnoty*. Nejzjevněji lze toto demonstrovat na příkladu pokusů na zvířatech. Dle Regana nelze obětovat živou zvířecí bytost pro potřeby pokusů lidí jen proto, že mají nad zvířaty rozumovou a ovládací převahu.⁷⁶

3.1.2. Vývoj právní úpravy týrání zvířat v celosvětovém měřítku

Právní pojetí týrání zvířat v dnešním slova smyslu se začalo formovat až v 19. století. V předchozích letech existovala pouze jistá společenská, morální a náboženská pravidla, ale nedalo se hovořit o pravidlech právních, tedy chyběla zde vynutitelnost a následná možnost sankce.⁷⁷

Je však možno s překvapením uvést několik právních pramenů, dotýkajících se problematiky zvířat, a to z různých pohledů. Z doby 21. – 14. století př. n. l. možno uvést:

Zákoník vladaře Urnamua z Uru, v němž se hovoří o dohledu nad pastvou zvířat, v dnešním pojetí by se jednalo o chovatele hospodářských zvířat. Dále Zákony Lipit z Ištarovy, zde byla upravena odpovědnost za způsobení nežádoucího stavu na zvířeti. V dnešním pojetí tedy náhrada škody za poškození zvířete. Pachatel musel být vždy odlišnou osobou od vlastníka, jelikož se tato náhrada skládala k rukám vlastníka zvířete. Dále Zákony z Ešnunny, zde se hovoří o tzv. trkavých či kousavých zvířatech. Jedná se o případy, kdy majitel takového zvířete věděl, že se jedná o trkavé nebo kousavé zvíře, ale i přesto jej nezajistil a ono někoho napadlo, v krajním případě usmrtilo. Majitel byl za tuto škodu poškozenému odpovědný. Dále neopomenutelný Chamurappiho zákoník, zde se však zvířata zmiňovala převážně v kontextu náhrady škody způsobené

⁷⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 46.

⁷⁶ Tamtéž, str. 47.

⁷⁷ Tamtéž, str. 95.

zvířaty nebo na zvířatech a vlastnickým právem. V neposlední řadě Chetitské návody na chov koní.⁷⁸

V následujících několika stoletích se ochrana zvířat z právního pohledu nijak zásadně nerozvíjela. Pokud zákoníky obsahovaly úpravu týkající se zvířat, většinou se jednalo o otázky spojené s vlastnictvím a s náhradou škody způsobenou zvířetem nebo na zvířeti, jak bylo řečeno již výše.⁷⁹

Prvním zákonem na ochranu zvířat se uvádí zákon z roku 1502 vydaný v Osmanské říši za panovníka Bayezida II, který se zabýval pracovními zvířaty. Hlubší úpravu z hlediska ochrany zvířat proti týrání přinesl v této oblasti Zákon proti zapřahávání do pluhu za ocas, vydaný v Irsku roku 1935 a o pár let déle vydaná charta Body of Liberties z USA, kde bylo stanoveno, že nikdo nesmí zacházet se zvířetem, které je určeno pro potřeby lidí, krutě. Tyto právní předpisy je možno považovat za průlom v oblasti ochrany zvířat proti týrání, jelikož se v prvé řadě zabývají otázkou krutého chování vůči zvířatům a jeho zákazu.⁸⁰ Oproti předešlým právním úpravám, kde byla zvířata určitým způsobem chráněna, ale spíše nepřímou, se jedná o zásadní posun. Například u způsobení škody na zvířeti musel pachatel jeho vlastníkovvi zaplatit náhradu škody. Jednalo se tedy o náhradu vlastníkovvi za to, že zvíře již neodpovídá běžnému stavu, nebude mít již takovou hodnotu jako doposud, nebude moci vykonávat činnost, kterou do nynějška pro vlastníka konalo, jelikož je například nevléčitelně zdravotně postiženo a podobně. Nejednalo se však o úpravy primárně chránící zvířata před utrpením, až do vydání těchto dvou výše zmíněných předpisů.⁸¹

Pojetí římského práva se zvířaty zabývalo, avšak nikoli pohledem moderní úpravy. Zvířata byla považována za věci, tedy s nimi také dle toho bylo nakládáno. Požívali ochranu, ale pouze jako předmět vlastnictví, nikoli jako živé bytosti.⁸²

Do historie se v této oblasti z právního hlediska zapsaly *soudní procesy se zvířaty*. Jednalo se o trestní proces, v němž bylo na straně pachatele zvíře, případně několik zvířat, s nimiž bylo nakládáno stejným způsobem, jako by na místě zvířete byl člověk. Proti zvířeti bylo vzneseno obvinění, při procesu

⁷⁸ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 95-96.

⁷⁹ Tamtéž, str. 97.

⁸⁰ Tamtéž, str. 97.

⁸¹ Tamtéž, str. 97-98.

⁸² Tamtéž, str. 98.

docházelo k dokazování, obvykle očitým svědectvím. Zvířata byla v průběhu procesu vězněna, tedy obdoba dnešní vazby, až do vynesení rozsudku, a to buďto odsuzujícího nebo zprošťujícího. Zvíře tedy bylo z dnešního pohledu považováno za procesní stranu, ale paradoxně nebylo nadáno právy, jakými disponuje běžný pachatel lidské rasy, jelikož se například není schopno samo hájit, vypovídat, navrhnout důkazy apod. Meritum věci bylo nejčastěji usmrcení člověka zvířetem. Trestní procesy obvykle končily odsouzením zvířete a jeho oběšením či stětím hlavy. Samotnému usmrcení občasně předcházelo týrání daného zvířete aneb způsobit mu obdobná zranění jako poškozenému. Nejčastějším pachatelem byla prasata, následně skot. Naopak jako ne zcela běžný příklad lze uvést případ kozla ze 17. století, který byl v ruském soudním procesu odsouzen vyhnáním na Sibiř. Je nutno podotknout, že procesy probíhaly s veškerou vážností.⁸³

Počátky právní úpravy ochrany zvířat lze viditelně spatřovat na přelomu 18. a 19. století. V Anglii, konkrétně v Londýně, na nutnost právní úpravy ochrany zvířat poukazoval každodenní život konzumní společnosti. V centru Londýna bylo, kvůli značné poptávce masa, rozmístěno hned několik jatek. Každý den bylo tedy obyvatelům vystaveno na oči nespočet hospodářských zvířat, na kterých byly prováděny praktiky, které by v dnešní době byly označeny za týrání zvířat. Neopomenutelný byl též zvyk místních, a to házení objektů na kohouta přivázaného ke kůlu do té doby, než jej usmrtili. A v neposlední řadě, tehdy velmi oblíbené, dráždění býků psy, kteří je okusovali a napadali do okamžiku samotné smrti býka. Debaty o životních podmínkách zvířat postupně prostoupily od vzdělanějších vrstev k těm nižším a začala vznikat poptávka po humánním zacházení a lidštějšímu přístupu ke zvířatům. Veřejností prostupovala teze, že bolest je nežádoucí nehledě na to, zda je způsobována člověku nebo zvířeti, jelikož jí pociťují všichni stejně bez rozdílu.⁸⁴

Pokusy o prosazení zákonů se zdařily roku 1822, kdy byl přijat Martinův zákon, v originálním znění *Martin's Act*, který zamezoval nežádoucímu chování především ke koním a skotu. Tento zákon byl pojmenován dle svého navrhovatele Richarda Martina, který byl považován za ústřední postavu při vzniku pojmu welfare zvířat a obecně otázky právní ochrany zvířat. Martin byl tzv. muž činu,

⁸³ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 98-102.

⁸⁴ Tamtéž, str. 121 – 124.

fyzicky chytal při činu pachatele nežádoucího chování a následně se je snažil přesvědčit k jejich nápravě.⁸⁵

Rok 1822 byl pro ochranu zvířat zásadní, jelikož v něm vznikla *Společnost pro prevenci týrání zvířat*, tzv. *SPCA*. Na velmi uznávané pozici povýšila roku 1840, kdy byla přejmenována na *Královskou společnost pro prevenci týrání zvířat*, tzv. *RSPCA*, a oficiálně vzata pod křídlo královny Viktorie. S tímto názvem společnost existuje dodnes.⁸⁶

V roce 1849 po dlouhém prosazování byla schválena novela, v praxi se jednalo spíše o nahrazení předchozího zákona, a to *zákonem o prevenci týrání zvířat*, v původním znění *The Prevention of Cruelty to Animals Act 1849*. Jednalo se o komplexní úpravu, která zahrnovala ochranu veškerých zvířat. Stanovila odpovědnost chovatele zvířat, pokud se dopustil týrání na zvířatech, i odpovědnost osob odlišných od chovatele. Dále zákaz používání psů jako tažných zvířat a byly stanoveny povinnosti, jak se chovat ke zvířatům před porážkou.⁸⁷

Dalším pokrokovým počinem Anglie bylo zřízení prvního útulku pro psy. A roku 1867 byla stanovena povinnost odpovědnosti městské policii Londýna za tyto útulky.⁸⁸

V Anglii vznikla též první iniciativa proti pokusům na zvířatech. Po roce 1860 se staly velmi rozšířenými a v mnohých případech krutými, což neušlo zrakům anglického obyvatelstva. RSPCA na to konto roku 1870 vydala doporučující *směrnici pro osoby provádějící vivisekci* a snažila se prosadit provádění pokusů na zvířatech, která jsou zásadně v anestezii, a povinnost proškolení osob, které tyto pokusy provádí. Následně po pokusech prosazení přísné úpravy zakazující nehumánní zacházení s pokusnými zvířaty ze strany RSPCA a National Anti-Vivisection Society (organizací brojící proti pokusům na zvířatech) a proti těmto v opozici vědecká a medicínská obec vyvrcholila v kompromis, a to v zákon na ochranu zvířat proti týrání z roku 1876, v původním znění *Cruelty to Animals Act*. Zákon stanovil kontroly na zařízení, v nichž byly pokusy prováděny, povinnosti na osoby, které pokusy prováděly apod.⁸⁹

⁸⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 125.

⁸⁶ Tamtéž, str. 126.

⁸⁷ Tamtéž, str. 127.

⁸⁸ Tamtéž, str. 128.

⁸⁹ Tamtéž, str. 128-129.

Ochrana zvířat proti týrání prošla zásadní novelizací prostřednictvím zákona o ochraně zvířat, v původním znění *The Protection of Animal Act* z roku 1911. Tento zákon velmi široce specifikoval pojem týrání, což umožnilo obsáhnout velký okruh nežádoucích činností. Dále ustanovil postih za zanedbání péče o zvíře apod. Úprava byla na svou dobu pokroková a komplexní, avšak vzhledem k nešťastným událostem první poloviny 20. století se dále rozvíjela až od 60. let minulého století.⁹⁰

3.1.3. Vývoj právní úpravy týrání zvířat na území České republiky

Rok 1855 je pro oblasti ochrany týrání zvířat na území České republiky přelomový. Bylo vydáno nařízení č. 31/1855 říšského zákoníku, v plném znění *Nařízení Ministerstva vnitra ve shodě s Nejvyšším policejním úřadem s platností pro všechny korunní země s výjimkou vojenských újezdů*. Tento předpis byl velmi stručný. Skládal se pouze z jednoho ustanovení, v němž vymezil odpovědnost osoby, která se dopustí *týrání na zvířeti veřejným způsobem vyvolávajícím pohoršení*. Ukládal prostřednictvím jiného nařízení buďto peněžité trest nebo možnost zadržení s maximální možnou délkou 14 dní. Tedy v porovnání s právní úpravou, která byla vydávána v té době v Anglii, je česká úprava velmi skoupá.⁹¹

V době Rakouska Uherska byly vydány vyhlášky ve všech českých zemích, které prováděly říšské nařízení č. 31/1855 ř. z. Ve Slezsku se jednalo o vyhlášku č. 8/1899 Sb., na Moravě to byla vyhláška č. 61/1901 a v Čechách vyhláška č. 45/1902. Tyto výše zmíněné vyhlášky obsahovaly výčet zakázaných a zároveň nejčastěji nežádoucích činností, kterých se lidé na zvířatech dopouštěli a které byly považovány za týrání. Každá z vyhlášek byla však v něčem odlišná, zabývala se konkrétní problematikou daného regionu. Moravská vyhláška byla nejobsáhlejší a nejpropracovanější. Obecně k této úpravě lze dodat, že i přesto, že upravovala ochranu zvířat, bylo pravděpodobně primárním zájmem šetřit okolí před očitým pozorováním nežádoucího chování ke zvířatům.⁹²

Dále roku 1885 byl vydán Vivisekční výnos, který se týkal lékařských fakult vysokých škol, a to konkrétně oblasti pokusů na zvířatech. Cílem tohoto

⁹⁰ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 130-131.

⁹¹ Tamtéž, str. 284 -285.

⁹² Tamtéž, str. 286-288.

výnosu bylo korigovat počet pokusů na nutné minimum a zákaz zneužívání ve smyslu provádění pokusů pouze v případě, že je to účelné.⁹³

Za Protektorátu Čechy a Morava bylo roku 1939 vyhlášeno vládní nařízení o ochraně zvířat proti týrání. Tímto nařízením byla sjednocena dosud roztříštěná právní úprava z předchozích let. Je komplexnější ve srovnání s předchozími úpravami a je v ní zakotven zákaz týrání zvířat a neohraničený výčet, co se za toto týrání považuje. Např. je doplněno i týrání zvířat z hlediska duševní stránky, tedy nejen fyzické týrání. Za nežádoucí činy byl následně vyměřen trest buď peněžitou pokutou do 5.000,- protektorátních korun, anebo 14 dní vězení. Tedy délka možného uvěznění za týrání zvířat zůstala po vzoru předchozích úprav stále stejně absurdně krátká. Dále oblast odpovědnosti, ta byla uvalena na obce, a to jak odpovědnost starat se o týrané nebo opuštěné zvíře, tak povinnost oznamovací vůči policejnímu orgánu v jednotlivých případech týrání zvířat.⁹⁴

Dále Úmluva o ochraně užitečného ptactva v zemědělství, ke které Československá republika přistoupila roku 1924. Již z názvu vyplývá obsah úmluvy, která rozdělovala ptactvo na tzv. užitečné a škodlivé.⁹⁵

V období socialismu roku 1950 byl přijat zákon č. 187/1950 Sb., o zdokonalení živočišné výroby. Následně bylo vydáno vládní nařízení č. 99/1952 Sb., o organizaci veterinární služby a o některých veterinárních opatřeních. Tyto předpisy se nesly v duchu socialismu, tedy byl kladen důraz na kvantitativní stránku chovů zvířat a oblast týrání zvířat byla víceméně opominuta. Tato oblast byla skoupě vymezena v jednom ustanovení zákona č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní, kde bylo za týrání možno uložit peněžitý trest do 5.000,- korun československých nebo odnětí svobody na maximálně 7 dní. Dále je možno zmínit zákon č. 66/1961 Sb., o veterinární péči, který se zabýval oblastí týrání zvířat pouze v prováděcí vyhlášce a to velmi stroze. Pouze konstatuje, že *týrání zvířat je nepřípustné*. Žádná sankce za něj však v tomto ani jiném právním předpise stanovena nebyla. Následně zákon č. 89/1987 Sb., o veterinární péči se týrání zvířat věnoval skrovně jedním ustanovením, v němž uváděl, že zvířata nesmějí být týrána. Za toto chování měla být uložena důtka nebo pokuta až 5.000,- korun československých. Pojem však nebyl nijak více rozveden a v praxi

⁹³ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 289.

⁹⁴ Tamtéž, str. 290-292.

⁹⁵ Tamtéž, str. 292-293.

nebyl téměř nikdy uplatňován. Vzhledem k výše uvedenému lze pouze konstatovat, že období socialismu a komunismu nebylo obdobím temna pouze pro jeho občany, ale i pro zvířata.⁹⁶

Díky listopadovým událostem roku 1989 došlo k převratu režimu a společně s ním se začalo pracovat i na změnách zákonů komunistického režimu, tedy i zanedbané právní úpravy ochrany zvířat. Státní veterinární správa vydala dne 24. září 1990 metodický pokyn, ve kterém byla vymezena jednání, která bylo možno považovat za týrání. Od roku 1991 vykonávaly dozor veterinární orgány.⁹⁷

Roku 1992, novelou trestního zákona účinnou ke dni 1. ledna 1992, bylo možno dle ustanovení §302, postihovat recidivisty v oblasti týrání zvířat, dále ty, kteří se dopustili utýrání zvířete. Přísnější trest byl ukládán za spáchání výše zmíněného jednání buďto veřejně nebo na místě veřejně přístupném.⁹⁸

Následně s účinností k 29. květnu 1992 vyšel zákon č. 246/1992 Sb., České národní rady na ochranu zvířat proti týrání, který platí v novelizovaném znění dodnes. O tomto však blíže v kapitole čtvrté.

3.2. Platná právní úprava v oblasti ochrany zvířat proti týrání

Platná právní úprava v oblasti ochrany zvířat proti týrání je obsažena jak v nadnárodních pramenech, tedy v právu mezinárodním a unijním, tak v souladu s těmito, v pramenech práva České republiky.

V kapitolách níže jsou prameny rozděleny na mezinárodní a unijní úpravu, v další kapitole na právní úpravu v České republice. V každé z oblastí je obsažen výčet relevantních právních předpisů, které se týkají oblasti ochrany zvířat proti týrání a welfare zvířat a jejich krátký popis.

3.2.1. Mezinárodní a evropská právní úprava

V rámci **mezinárodního měřítko** je vhodné v úvodu uvést Všeobecnou deklaraci práv zvířat z roku 1978, o níž jsem se zmiňovala již v předchozích kapitolách. Nelze ji považovat za mezinárodní dohodu v právním slova smyslu,

⁹⁶ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 293 – 296.

⁹⁷ Tamtéž, str. 296.

⁹⁸ Tamtéž, str. 296.

jelikož byla přijata v Paříži iniciativou nevládních organizací. Nelze tedy mluvit o právní závaznosti této deklarace, její hodnotový význam však nelze opomenout.⁹⁹ Nelze dále opomenout ani Všeobecnou deklaraci práv zvířat z roku 1989, jež je nástupnickým, zpřisňujícím textem původní deklarace z roku 1978.¹⁰⁰

Stěžejními právními předpisy v oblasti ochrany zvířat v mezinárodním právu jsou následující dohody, jež přijala Rada Evropy. Tyto dohody byly přijímány v průběhu let k regulaci zásadních oblastí v ochraně zvířat.

Jako první lze uvést Evropskou dohodu o ochraně zvířat v zájmovém chovu, č. 19/2000 Sb., m. s., ze dne 13. listopadu 1987 ve Štrasburku, pro Českou republiku platná ode dne 24. 3. 1999. V článku 2 je stanoveno, že každá strana této dohody musí dbát podmínek stanovených v této dohodě. Týká se především zvířat v zájmových chovech, podmínek jejich výcviku, podmínek držení těchto zvířat fyzickou nebo právnickou osobou, podmínek obchodu se zvířaty, podmínek provozování útulků pro tyto zvířata a podmínek týkajících se toulavých zvířat. Je na každém ze států přistoupivších k této dohodě, zda přijmou přísnější opatření, než stanovuje tato dohoda.¹⁰¹

Dále Evropskou dohodu o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě, č. 20/2000 Sb., m. s., v revidovaném znění z roku 2003, původní znění ze dne 13. prosince 1968 v Paříži, pro Českou republiku platná ode dne 24. 3. 1999. Tato dohoda se vztahuje na mezinárodní přepravu všech obratlovců. Výjimka se vztahuje na zvířata doprovázená odpovědnou osobou nebo zvířat v zájmovém chovu doprovázených svým majitelem. Je na každém ze států přistoupivších k této dohodě, zda přijmou přísnější opatření, než stanovuje tato dohoda.¹⁰²

Dále Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely, č. 21/2000 Sb., m. s., v revidovaném znění z roku 2003, ze dne 10. března 1976 ve Štrasburku, pro Českou republiku platná ode dne 24. března 1999. Tato dohoda se vztahuje na podmínky intenzivních chovů. Konkrétně upravuje

⁹⁹ CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Překlad Olga Smolová. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-607-4, str. 35-37.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 42-44.

¹⁰¹ Evropskou dohodu o ochraně zvířat v zájmovém chovu, č. 19/2000 Sb., m. s. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1795/ZCH_125_1.pdf

¹⁰² Evropskou dohodu o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě, č. 20/2000 Sb., m. s., v revidovaném znění z roku 2003. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1821/Tr_193_1.pdf

podmínky výživy, ošetřování a ustájení zvířat chovaných pro hospodářské účely.¹⁰³

Dále Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat, č. 114/2003 Sb., m. s., ze dne 10. května 1979 ve Štrasburku, pro Českou republiku platná ode dne 21. září 2003. Tato dohoda se vztahuje na lichokopytníky, přežvýkavce, prasata, králíky a drůbež, konkrétně na jejich přehánění, přechovávání, znehybnění, omračování a porážení. Je na každém ze států přistoupivších k této dohodě, zda přijmou přísnější opatření, než stanovuje tato dohoda.¹⁰⁴

V neposlední řadě Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné účely, č. 116/2003 Sb., m. s., ve znění dodatkového protokolu č. 118/2006 Sb., m. s., ze dne 18. března 1986 ve Štrasburku, pro Českou republiku platná ode dne 1. října 2003. Tato dohoda se zabývá všemi zvířaty, jež jsou určeny pro účely pokusů nebo vědecké činnosti. Jedná se o procedury, v nichž by mohlo dojít k utrpení, bolesti, úzkosti nebo trvalému poškození. Je na každém ze států přistoupivších k této dohodě, zda přijmou přísnější opatření, než stanovuje tato dohoda.¹⁰⁵

Mezinárodní právo dále, kromě dohod, jež přijala Rada Evropy, pojímá oblast ochrany biodiverzity, jejímž ústředním tématem je ochrana druhů. Touto oblastí se zabývá Úmluva o biologické rozmanitosti jež byla přijata roku 1992 Organizací spojených národů v Riu de Janeiru. Česká republika se stranou stala členem 3. prosince 1993. Cílem této úmluvy je ochrana biodiverzity, udržitelnost jejích složek v rámci využívání a odpovídající přístup ke genetickým zdrojům.¹⁰⁶

Dále Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES). Cílem této Úmluvy je regulace obchodu s ohroženými druhy fauny a flóry. Jedná se o celosvětovou spolupráci, prostřednictvím níž je kontrolován dovoz a vývoz na základě vydávání povolení,

¹⁰³ Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely, č. 21/2000 Sb., m. s., v revidovaném znění z roku 2003. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1434/HZ_087_1_.pdf

¹⁰⁴ Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat, č. 114/2003 Sb., m. s. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1785/Por_102_1_.pdf

¹⁰⁵ Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné účely, č. 116/2003 Sb., m. s., ve znění dodatkového protokolu č. 118/2006 Sb., m. s. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1801/ZCH_Usn_chovVZZ_1_.pdf

¹⁰⁶ Úmluva o biologické rozmanitosti. Dostupné také z: <http://chm.nature.cz/umluva-o-biologicke-rozmanitosti-cbd/o-umluve-cbd/>

originálně *CITES permits*, jimiž se reguluje obchod s rostlinami a živočichy, kteří by bez této regulace pravděpodobně mohli podlehnout vyhubnutí.¹⁰⁷

Přílohy CITES jsou tři, rozčleněny dle stupně ohrožení daných druhů. CITES I zahrnuje druhy, které jsou ohroženy vyhubením, a je zákaz s nimi obchodovat. Ze zvířat jsou to např. delfíni, některé druhy medvědů a kočkovitých šelem, všechny druhy lidoopů, ze zvířat nacházejících se na území ČR příkladmo vydra říční. Z rostlin některé druhy palem, dřevin a další. CITES II se zabývá těmi druhy fauny a flóry, které by se mohly stát ohroženými, v případě zanedbání a neregulování obchodu. Těchto je mnohem větší množství než druhů v příloze I. Jedná se, ze zvířat například, o veškeré kočkovité šelmy, opice, hrochy, luskouny, některé druhy žab, ryb a želv. Ze zvířat vyskytujících se na území ČR například veškerí dravci a sovy. Z rostlin aloe, ženšen, některé dřeviny a další, na území ČR například sněženka podsněžník. CITES III obsahuje výčet ohrožených druhů fauny a flóry týkající se pouze určitých států při mezinárodním obchodu, příkladem liška džunglová v Indii.¹⁰⁸

Dále Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť, sjednaná v Bernu dne 19. září 1979, ke které Česká republika přistoupila dne 1. června 1998. Úmluva byla sjednána s cílem větší soudržnosti států a jednoty v oblasti ochrany přírody. Volně žijící rostliny a živočichové jsou považováni za přírodní dědictví, je tedy nutno je náležitě chránit, vláda by při svém rozhodování vždy toto měla brát v potaz. Úmluva se zabývá ochranou druhů živočichů a jejich stanovišti, dále stěhovavými druhy. Dále je určen stálý výbor, který dohlíží na dodržování ustanovení v úmluvě obsažených. Tato úmluva se dále sestává ze čtyř příloh obsahující výčty. Příloha I obsahuje přísně chráněné druhy rostlin, příloha II obsahuje přísně chráněné druhy živočichů, příloha III obsahuje chráněné druhy živočichů, příloha IV obsahuje výčet zakázaných prostředků a způsobů zabíjení, odchytu a jiných forem využívání.¹⁰⁹

Závěrem je nezbytné zahrnout dokument vyhlášený Valným shromážděním OSN z 28. října 1982, a to Světová charta přírody. Charta není právně vynutitelná, ale obsahuje principy, jež nelze opomíjet. Jeden z nich je

¹⁰⁷ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 162.

¹⁰⁸ Přílohy CITES. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/Prilohy-CITES>

¹⁰⁹ Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť. Dostupná také z: <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/bernska-umluva/text-bernske-umluvy/>

popsán v knize Ochrana zvířat v právu, a to „každá forma života je jedinečná a zaslouží si ochranu bez ohledu na užitečnost pro člověka.“¹¹⁰

Ochranou zvířat, v oblasti **práva Evropské unie**, se zabývají jak primární, tak sekundární právní předpisy.

Z primárních právních předpisů je nutno zmínit Smlouvu o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), její článek 3 odst. 3: „Unie vytváří vnitřní trh. Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok.“¹¹¹. Výše zmíněná smlouva je jedním ze dvou hlavních pramenů primárního práva Evropské unie, společně se Smlouvou o Evropské unii (dále jen „SEU“) tvoří základy, na nichž Unie stojí. Vzhledem k výše zmíněnému, dle ustanovení SFEU, Evropská unie řadí ochranu a zlepšování životního prostředí na roveň s ostatními hlavními cíli Unie.¹¹²

Dále je nezbytné zmínit článek 4 odst. 2. písm. d) a e) SFEU, který stanovuje společnou pravomoc Unie a členských států následovně. „Sdílená pravomoc Unie a členských států se uplatňuje v těchto hlavních oblastech: ... d) zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů; e) životní prostředí;“¹¹³ tedy kromě vyňaté oblasti, a to zachování biologických mořských zdrojů, se podílí na pravomoci členské státy společně s Evropskou unií.¹¹⁴

Dále článek 13 SFEU „Při stanovování a provádění politik Unie v oblastech zemědělství, rybolovu, dopravy, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru zohledňují Unie a členské státy plně požadavky na dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí; přitom zohlední právní nebo správní předpisy a zvyklosti členských států spojené zejména s náboženskými obřady, kulturními tradicemi a regionálním dědictvím.“¹¹⁵ Tento článek se jeví jako jeden ze zásadních v oblasti zajištění dobrých podmínek zvířat na unijní

¹¹⁰ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 161.

¹¹¹ Smlouvu o fungování Evropské Unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

úrovni. První polovina článku ukládá požadavky na welfare zvířat, v druhé polovině jsou z něj však vyňaty případy, kdy jsou aplikovány zvyklosti, náboženské obřady a tradice jednotlivých států. Při těchto příležitostech se často jedná o situace, kde takřkajíc tradice nebo náboženské pravidlo jde nad zajištění dobrých životních podmínek zvířat, např. býčí zápasy.¹¹⁶

Sekundárními předpisy Evropské unie v oblasti ochrany zvířat proti týrání jsou nařízení a směrnice, týkající se různých oblastí ochrany zvířat. Obecný rozdíl mezi nařízeními a směrnicemi, jak je obecně známo, je především v tom, že směrnice určují pouze cíl, jehož by měl daný členský stát dosáhnout. Je však na každém ze států, jak toto pojme a jak vytyčeného cíle dosáhne. Nařízení na rozdíl od směrnic jsou právně závazná, není tedy možnost volného rozhodování států, jak nařízení aplikují, jasně to z daného předpisu vyplývá.

Stěžejní sekundární právní předpisy v oblasti ochrany zvířat jsou následující.

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97. Toto nařízení se vztahuje na obecné podmínky přepravy zvířat v souvislosti s hospodářskou činností, jejich ochranu při této přepravě a základní podmínky na tuto přepravu kladené. Např. přeprava by měla probíhat tak, aby zvířatům nezpůsobovala zranění nebo zbytečné utrpení. Dále je zde stanovena povinnost omezit délku přepravy na co možno nejkratší dobu a další. Zvířata jsou, pro účely tohoto nařízení, živí obratlovci.¹¹⁷

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely. Cílem této směrnice bylo sjednocení rozbíhajících se právních předpisů jednotlivých členských států v oblasti ochrany pokusných zvířat a plošné zpřísnění podmínek zacházení s těmito zvířaty. Česká republika podmínky kladené touto směrnicí přijala prostřednictvím novely zákona OZT.¹¹⁸

¹¹⁶ Smlouvu o fungování Evropské Unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

¹¹⁷ Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32005R0001>

¹¹⁸ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:32010L0063>

Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování. Toto nařízení specifikuje v článku 1 oblasti, na které se vztahuje a zároveň oblasti, jež jsou z působnosti tohoto nařízení vyjmuta. Týká se zejména zvířat, která jsou chovaná pro produkci potravin, vlny, kožešin, kůže a podobně. Toto nařízení se naopak nevztahuje na usmrcování pokusných zvířat, usmrcování zvířat při lovu, kulturních či sportovních událostech, dále na drůbež, králíky a zajíce užívaných pro soukromou spotřebu.¹¹⁹

Další sféra, kterou Evropská unie reguluje v oblasti ochrany zvířat, je obchod se zvířaty, jelikož jsou považována, z pohledu platné právní úpravy EU, za komoditu. SFEU v článku 34 zakazuje množstevní omezení dovozu zboží: *„Množstevní omezení dovozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem, jsou mezi členskými státy zakázána.“*¹²⁰ Z hlediska ochrany zvířat se k tomuto dále váže článek 36 SFEU, který stanovuje výjimky. Dovoluje omezení či zákazy v oblasti množstevního dovozu, v případech ochrany zdraví a života lidí a zvířat: *„Články 34 a 35 nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou ... ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ... Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy.“*¹²¹

V neposlední řadě oblast ochrany volně žijících živočichů, zejména ochrany biodiverzity na unijní úrovni. V sekundární úrovni pramenů Evropské unie jsou zásadními následující.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES (709/409/EHS) ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků, v konsolidovaném znění. Tato směrnice zakotvuje ochranu volně žijících ptáků na evropském území. Jak směrnice definuje, většina z těchto ptáků jsou stěhovaví. Byla tedy nutnost nadstátní úpravy, kterou zajišťuje právě tato směrnice. Ptáci, jako všechna ostatní zvířata, jsou přírodním dědictvím jednotlivých států, jejich ochrana je tedy klíčová. V článku 1 této směrnice je stanoveno, že se vztahuje na ptáky, vejce a stanoviště, vyskytující se ve volné přírodě na evropském území. Jednotlivé státy mají odpovědnost chránit tyto druhy především zřizováním chráněných území,

¹¹⁹ Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:CS:PDF>

¹²⁰ Smlouvu o fungování Evropské Unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

¹²¹ Tamtéž.

udržováním stanovišť uvnitř něj, vytvářením a obnovou biotopů. Ptáci, dle přílohy II této směrnice, mohou být loveni s ohledem na jejich počet a v případě, že to nenaruší úsilí o jejich ochranu.¹²²

Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, v konsolidovaném znění. Cílem směrnice je ochrana biologické rozmanitosti. Volně žijící živočichové a jejich stanoviště v průběhu času podléhají stále horším podmínkám, a jelikož je často pohyb těchto zvířat přeshraniční, je třeba zajistit ochranu a to na unijní úrovni. Některé druhy živočichů potřebují přísnější ochranu, proto jsou členěny do kategorií tak, aby byla každému druhu poskytnuta potřebná ochrana. Tato směrnice má čtyři přílohy. Příloha I uvádí typy přírodních stanovišť v zájmu společenství, jejichž ochrana vyžaduje vyhlášení zvláštních oblastí ochrany. Příloha II uvádí vybrané druhy, jejichž ochrana je zajišťována pomocí vyznačení zvláštních území ochrany. Příloha III uvádí podmínky pro výběr lokalit, které budou vyhlášeny jako zvláštní oblasti ochrany. Příloha IV uvádí druhy, jež požívají přísnou ochranu. Příloha V uvádí druhy, jež mohou být odebírány a využívány, což je považováno za obhospodařování daných druhů v zájmu společenství. V neposlední řadě Příloha VI, jež podává výčet zakázaných metod odchyту, usmrcování a přepravy.¹²³

Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, v konsolidovaném znění. Toto nařízení navazuje na CITES a zabývá se detailněji dotčenou problematikou. Jedná se především o dovoz exemplářů do třetích zemí a do unijního prostoru. Cílem tohoto nařízení je dále úprava obchodu a chovu exemplářů na unijním území, vše v souladu s úmluvami CITES. Členské státy samozřejmě mohou přijmout přísnější opatření, než která jsou obsažena v tomto nařízení.¹²⁴

Jako tzv. přímo navazující nařízení je nutno zmínit nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES)

¹²² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES (709/409/EHS) ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0147>

¹²³ Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31992L0043>

¹²⁴ Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A31997R0338>

č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s těmito druhy, v konsolidovaném znění. Jak plyne již z názvu, plní funkci prováděcího předpisu k nařízení Rady (ES) č. 338/97. V tomto jsou obsaženy podrobné požadavky kladené na formuláře a technické požadavky, jež jsou spojeny s dovozem, vývozem, zpětným vývozem, požadavky na vyplňování formulářů, obsahy jednotlivých povolení, potvrzení a žádostí, jejich příloh, dále jejich vydávání, platnost a další.¹²⁵

Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách. Tato směrnice klade důraz na ochranu druhů, jejímž prostřednictvím je regulováno vydávání licencí pro provozování zoologických zahrad, čímž se naplňuje jeden z cílů na unijní úrovni, a to udržení biologické rozmanitosti. Tato směrnice se úzce pojí s nařízením Rady č. 338/97, jelikož je ve valné většině případů nutné před povolením k převozu jedince zajistit a prokázat existenci zařízení, v němž bude daný jedinec umístěn a chován. V příloze A, výše uvedeného nařízení, jsou vyjmenovány druhy, s nimiž je zakázáno veřejné předvádění. Tato směrnice se dále pojí se směrnicí Rady 79/409/EHS a směrnicí Rady 92/43/EHS, v nichž jsou vyděleny druhy, s nimiž je omezena nebo úplně zakázána možnost obchodovat, odchytávat anebo chovat dané druhy. Obvykle se tyto případy omezují na situace, kdy je třeba druhy zkoumat, obnovovat jejich stavy a podobně.¹²⁶

V neposlední řadě nařízení týkající se zakázaných způsobů lovu, a to nařízení Rady (EHS) č. 3254/91 ze dne 4. listopadu 1991 o zákazu používání nášlapných pastí ve Společenství a dovozu kožešin a zboží z určitých volně žijících živočichů ze zemí, kde jsou tyto živočichové odchytáváni pomocí nášlapných pastí nebo jiných metod odchytu, které nespĺňují mezinárodní normy humánního odchytu do pastí. Nášlapná past a jim obdobné jsou považovány za zakázaný nástroj pro odchyt zvěře, jelikož při kontaktu s nimi s největší pravděpodobností zvíře bude podléhat nepřiměřenému utrpení. Tudíž je toto z hlediska ochrany zvířat proti týrání považováno za nehumánní způsob odchytu zvěře a je tedy absolutně nežádoucí. V příloze I tohoto nařízení jsou uvedeny

¹²⁵ Nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s těmito druhy, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32006R0865>

¹²⁶ Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31999L0022>

živočišné druhy, z nichž je zakázáno dovážet kožešiny, jako např. kožešiny z vlka obecného a zboží uvedené v příloze II tohoto nařízení, např. zboží z volně žijících kočkovitých šelem.¹²⁷

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 o obchodování s produkty z tuleňů, v konsolidovaném znění. Jedná se o omezující nařízení v oblasti obchodování s produkty z tuleňů. Při jejich usmrcování dochází často k nehumánnímu zacházení, při němž mohou pociťovat fyzické i psychické nežádoucí stavy, jako nepřiměřenou bolest, úzkost apod. Prostřednictvím tohoto nařízení tedy dochází k regulaci dané problematiky na unijním území.¹²⁸

3.2.2. Právní úprava v České republice

Právní předpisy v oblasti ochrany zvířat proti týrání je možno rozdělit do dvou oblastí, a to na *přímou* ochranu zvířat a *nepřímou* ochranu zvířat. Za právní předpisy řadící se do přímé ochrany zvířat se považují ty, ve kterých se přímo vymezují zakázané metody zacházení se zvířaty a postih za takovéto nežádoucí zacházení. Vedle toho stojící předpisy nepřímé ochrany zvířat, které se přímo netýkají popisu toho, co je za týrání zvířat považováno, nýbrž pojednávají o tom, jak by se mělo se zvířaty zacházet, a to v různých oblastech. Například se jedná o právní předpisy, které upravují chov zvířat. Tímto jsou chráněna zvířata i v jiných případech než pouze v těch, jež jsou považovány za týrání zvířat dle zákonného vymezení. Tyto předpisy by měly zahrnovat další možné případy, ve kterých by se zvířata mohla setkat s utrpením či obdobným nežádoucím stavem.¹²⁹

Jádrem právní úpravy v České republice, v oblasti ochrany zvířat proti týrání, je zákon OZT. Tomuto se však budu věnovat v následující kapitole.

Přímá ochrana zvířat proti týrání je dále realizována prostřednictvím následujících právních předpisů.

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů. Hospodářská zvířata jsou

¹²⁷ Nařízení Rady (EHS) č. 3254/91 ze dne 4. listopadu 1991 o zákazu používání náslapných pastí ve Společenství a dovozu kožešin a zboží z určitých volně žijících živočichů ze zemí, kde jsou tyto živočichové odchyťováni pomocí náslapných pastí nebo jiných metod odchyty, které nesplňují mezinárodní normy humánního odchyty do pastí. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31991R3254>

¹²⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 o obchodování s produkty z tuleňů, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/1007/2015-10-18?locale=cs>

¹²⁹ JEBAVÝ, Lukáš. *Etika chovu zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-2030-7, str. 14.

rozčleněna dle různých aspektů, což může být dle druhu zvířete, věku, hmotnosti a na základě těchto jsou jim přiznány jisté minimální standardy. Jedná se zpravidla o osvětlení, hluchost, cirkulaci vzduchu, možnost kontrol zdravotního stavu, dezinfekci, optimalizaci podlah, boxů, stájí a podobně.¹³⁰

Vyhláška 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat. Tato vyhláška stanovuje podmínky pro vychovávání, cvičení a drezírování zvířat. Dále ukládá povinnost zajistit vhodné místo pro taková zvířata, kde mohou přezimovat, v nichž jsou přemísťována a přepravována. Tato místa musí být přístupná k čištění, k provádění dezinfekce. Dále jsou zde stanoveny způsoby, jimiž je takovéto zvíře drezírováno, jako např. hlasové podměty, řeč těla chovatele, následná odměna a další.¹³¹

Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, ve znění pozdějších předpisů. Tato vyhláška obsahuje výčet druhů zvířat, jež vyžadují zvláštní péči. Jedná se např. o všechny jedovaté druhy hadů, všechny druhy krokodýlů, vybrané sovy a podobně. V příloze této vyhlášky je vzor žádosti o povolení chovu takového zvířete.¹³²

Vyhláška 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška stanovuje velikost prostor, v nichž jsou zvířata přepravována silniční, železniční nebo leteckou dopravou. Týká se přepravy hospodářských zvířat i těch, které s hospodářskou činností nesouvisí.¹³³

Vyhláška 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu. Tato vyhláška stanovuje podmínky pro chov handicapovaných zvířat, povinnosti chovatele, požadavky na vybavení a velikost prostor pro tato zvířata. V příloze č. 1. jsou zvířata dělena do skupin dle jejich druhů a jsou dle jednotlivých druhů stanoveny podmínky pro minimální velikost prostor a jejich vybavení, v nichž bude zvířatům poskytována intenzivní péče, rehabilitace, případně koupání. Poté prostor pro přípravu na vypuštění a podmínky pro dlouhodobý chov a další. Jedná se o různé druhy ptáků, lasicovité a psovitě šelmy, mývaly, kočky divoké, dále je to rys ostrovid, vlk obecný, medvěd hnědý, prase divoké, muflon a další.¹³⁴

¹³⁰ Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů.

¹³¹ Vyhláška 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

¹³² Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, ve znění pozdějších předpisů.

¹³³ Vyhláška 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ Vyhláška 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.

Vyhláška 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění pozdějších předpisů. Tato vyhláška upravuje podobu vzorů k vydání dočasného osvědčení k porázení zvířat a usmrcování kožešinových zvířat. Dále poskytuje vzor žádosti o povolení k porázení zvířat pro náboženské a církevní společnosti. V příloze 4 a 5 vyhláška popisuje vybraná místa na hlavě určená k omračování a nástroje k tomuto určené a velikosti kádí pro živé ryby.¹³⁵

Vyhláška 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat, ve znění pozdějších předpisů. Tato vyhláška zapracovává směrnici Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely, na základě níž upravuje vzor žádostí a formulářů týkajících se možností chovu a použití pokusných zvířat. Dále se týká schválení projektu pokusů, požadavků na prostory a vybavení. V přílohách této vyhlášky jsou vzory jednotlivých dokumentů, specifikace požadavků na prostory a vybavení, metody usmrcování jednotlivých druhů pokusných zvířat, počet zvířat při přepravě.¹³⁶

Vyhláška 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Tato vyhláška udává podmínky, které musí osoby splnit, aby získaly osvědčení o odborné způsobilosti, díky čemuž budou moci provádět porážky zvířat, převážet zvířata, pečovat o prasata, pečovat o handicapovaná zvířata, navrhovat projekty pokusů, pečovat o pokusná zvířata a usmrcovat je a dále podmínky k výkonu dozoru v oblasti ochrany zvířat proti týrání.¹³⁷

Vyhláška 21/2013 Sb., o stanovení podmínek při chovu psů a koček. Tato vyhláška upravuje pravidla pro chov psů a koček fyzickými nebo právníckými osobami v rámci podnikatelské činnosti. Jsou zde upraveny podmínky, za nichž je přípustná reprodukce, určení maximálního počtu vrhů, hranice minimálního věku pro odběr štěňat/koťat a další podmínky týkající se těchto chovů.¹³⁸

Vyhláška 34/2019 Sb., o kompenzačním příspěvku chovatelům, kteří provozují chov zvířat pro kožešiny. Tato vyhláška, v návaznosti na zákon č. 255/2017 Sb., upravuje podmínky udělení jednorázového příspěvku

¹³⁵ Vyhláška 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁶ Vyhláška 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁷ Vyhláška 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁸ Vyhláška 21/2013 Sb., o stanovení podmínek při chovu psů a koček.

chovatelům, kteří provozovali chov zvířat výhradně nebo převážně pro jejich kožešiny.¹³⁹

Nařízení vlády 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat. Týká se chovu zvířat ve všech možných situacích, od sportovních přes kulturní účely, až po pokusné či vědecké. Chovatel si musí vždy počínat tak, aby byly dodržovány dobré životní podmínky zvířat a aby jim nebylo způsobováno utrpení, bolest a nedocházelo k jejich týrání.¹⁴⁰

V neposlední řadě trestní zákoník. K tomuto však více v kapitole páté této práce.

Druhou oblastí je oblast nepřímé ochrany zvířat, o níž jsem se zmiňovala v začátku této kapitoly.

Tuto lze rozdělit do několika kategorií. Nejedná se o oficiální dělení, pouze o souhrn relevantních odvětví, týkajících se ochrany zvířat. Nepřímá ochrana zvířat se týká oblasti zdraví zvířat, chovu zvířat, krmiv, rostlinolékařské péče, ochrany přírody a krajiny, ochrany životního prostředí, myslivosti, rybářství, zoologických zahrad, obchodování se zvířaty, ochrany veřejného zdraví a v neposlední řadě oblastí léčiv a chemických látek.¹⁴¹

Právní předpisy v této oblasti přímo neupravují jednotlivé druhy pojmů řadících se pod téma týrání zvířat. Nelze je však i tak opomenout, jelikož se dotýkají oblasti ochrany zvířat, která je s ochranou zvířat proti týrání úzce spjata.

¹³⁹ Vyhláška 34/2019 Sb., o kompenzačním příspěvku chovatelům, kteří provozují chov zvířat pro kožešiny.

¹⁴⁰ Nařízení vlády 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat.

¹⁴¹ JEBAVÝ, Lukáš. *Etika chovu zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-2030-7, str. 14-19.

4. Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Ústředním právním předpisem v oblasti ochrany zvířat proti týrání je zákon OZT.

Tento zákon byl vydán především v důsledku rozvolnění a změny tehdejší politické situace. Díky možnosti vzniku občanských sdružení vznikala sdružení, která prosazovala právě ochranu zvířat a vyzdvihovala její nedostatečnou právní úpravu. Tedy v důsledku tlaku veřejnosti vznikl výše zmíněný zákon OZT.¹⁴²

V začátcích po vydání původního znění zákona OZT a na něj navazujících prováděcích předpisů, bylo v některých oblastech dosaženo pokroku, v některých naopak byly schváleny ne tak přísné podmínky, jež byly požadovány. Jako příklad je možno uvést oblast hospodářských zvířat, u nichž bylo z procesů odstraněno nehumánní zacházení, např. zákaz trvalého vázání telat a prasnic. V chovech zájmových zvířat byl ustanoven zákaz kupírování ušních boltců a v oblasti pokusných zvířat zpřísněny podmínky, v důsledku čehož někteří chovatelé nebyli schopni za přísnějších podmínek chov udržet a bylo nutno provoz uzavřít. Ve srovnání s tímto v oblasti přepravy bylo požadováno, aby při delších cestách byly přepravovány pouze jateční produkty, nikoli samotná jatečná zvířata. Toto se však prosadit nepodařilo.¹⁴³

Obecně v oblasti ochrany zvířat je však nutno podotknout, že opravdu velké množství právních předpisů v oblasti přímé a nepřímé ochrany zvířat může působit zmatečně. Na přejímání evropské úpravy Česká republika evidentně nebyla plně připravena, jelikož lze zmatečnost pozorovat v roztříštěnosti právní úpravy do velkého množství zákonů, vyhlášek, nařízení apod. Bohužel nelze obecně říci, že by evropská úprava přinášela zlepšení české právní úpravy. Toto je viditelné například v oblasti pokusných zvířat, kde by se dalo říci, že předchozí česká právní úprava byla přísnější než stávající přejetá úprava Evropská.

¹⁴² MÜLLEROVÁ, Hana, David ČERNÝ a Adam DOLEŽAL. Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva. Praha: Academia, 2016. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2601-9, str. 650.

¹⁴³ Tamtéž, str. 650-655.

K tomuto je však nutno podotknout, že unijní úprava umožňuje členským státům vydat právní předpis přísnější.¹⁴⁴

Účel zákona OZT je specifikován v jeho preambuli: „*Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem*“.¹⁴⁵ K tomuto ustanovení se váží principy, které se prolínají problematikou ochrany zvířat proti týrání. Prvním z nich je *princip vysoké hodnoty zvířat*. Tento princip lze vyložit takovým způsobem, že zvířata mají na planetě nenahraditelnou roli, jsou nezastupitelnou součástí živočišné říše stejně jako člověk. Je tedy nezbytné je chránit. Dalším principem je *princip péče*, který zahrnuje jak péči o jednotlivé zvíře náležející konkrétnímu chovateli, tak obecnou povinnost pečovat o zvířata, jež jsou domestikována a nyní tzv. závisí na lidské péči. Dále *princip snižování utrpení*. Dovolila bych si tvrdit, že se jedná o předběžnou opatrnost ve smyslu povinnosti chovatele i osoby odlišné od chovatele zacházet se zvířetem tak, aby mu nebyla způsobována bolest, utrpení nebo jakýkoli jiný nežádoucí stav. Dále *princip zákazu usmrcení bez zákonného důvodu*. Z tohoto principu vyplývá, že člověk nemá neomezenou moc nad zvířetem a není možné, aby s ním zacházel dle svého uvážení. Zákon uvádí prostřednictvím uzavřeného výčtu přehled, v jakých situacích může být zvíře usmrceno. Dále se jedná o *princip respektování přirozených potřeb zvířat*. U tohoto principu by měly být u zvířat, která jsou chována jako hospodářská zvířata, tak i zvířata v zájmovém chovu, dodržovány podmínky co možná nejvíce podobné podmínkám přirozeným pro takový druh zvířete. Tento princip by bylo možno považovat za ústřední v oblasti ochrany zvířat proti týrání a zároveň také za nejvíce palčivý. Na kolik je tento princip dodržován například u velkochovů, by bylo možné polemizovat, a s velkou pravděpodobností by se dalo často konstatovat, že je uplatňován ve velmi malé míře.¹⁴⁶ Například je možné uvést srovnání života prasat ve volné přírodě versus ve velkochovech, jež jsem popisovala v kapitole druhé. Nebo život kuřat, která jsou schopna se ve svém

¹⁴⁴ MÜLLEROVÁ, Hana, David ČERNÝ a Adam DOLEŽAL. Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva. Praha: Academia, 2016. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2601-9, str. 656.

¹⁴⁵ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁶ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 303-308.

přirozeném prostředí hierarchicky seřadit i v opravdu velkých hejnech, až o devadesáti jedincích.¹⁴⁷ Příklady v předchozí větě jsou pouze demonstrativní. Markantní rozdíly mezi životem zvířat v přirozeném prostředí a v moci člověka obvykle v oblasti velkochovů lze pozorovat u většiny hospodářských zvířat. Dále *princip odpovědnosti chovatele*, který určuje odpovědnost chovatele v případě, že porušuje nebo ohrožuje právem chráněný zájem. Dále *princip odbornosti a kvalifikace*. Tento princip se váže k různým oblastem počínaje osobami, které se zvířaty přicházejí do styku. Tyto musí splňovat jisté odborné dovednosti k výkonu určitých pozic, příkladmo se jedná o oblast pokusných zvířat. U zodpovězení otázky, zda bylo nebo nebylo způsobeno zvířeti utrpení, které lze považovat za týrání, jsou příslušné osoby povinny prokázat odbornou způsobilost a dostatečné znalosti, které jsou nezbytné k posouzení, zda se jedná o protiprávní jednání či nikoli. Dále *princip subsidiarity využití zvířete* se váže nejúžeji v našem případě k pokusným zvířatům. Jedná se o povinnost využít zvířete až jako poslední možnosti v případě, že nelze účelu dosáhnout jiným způsobem. A v neposlední řadě *princip transparentnosti* je v oblasti ochrany zvířat jedním ze zásadních. Jedná se jinými slovy o informovanost široké veřejnosti a o možnosti nahlédnout pod pokličku jednotlivých odvětví, v nichž se pracuje se zvířaty nebo v nichž jsou jinak využívána pro potřeby člověka.¹⁴⁸

4.1. Ochrana zvířat při usmrcování a znecitlivění

Zvířata jsou ustanovením § 5 zákona OZT chráněna před usmrcením bez zákonného důvodu. Ve výše zmíněném ustanovení je dán výčet důvodů, kdy je možno usmrtné zvíře. Mělo by se jednat o rychlé a bezbolestné metody, které provádějí osoby k tomu odborně způsobilé.¹⁴⁹

V § 5 odst. 5 jsou uvedeny zakázané metody usmrcení, např. utopení a ubodání. Některé další zakázané metody odchytu a usmrcení volně žijících zvířat jsou uvedeny v §14 odst. 1 zákona OZT, např. použití výbušnin. Toto je podrobněji specifikováno v kapitole druhé.¹⁵⁰

¹⁴⁷ SINGER, Peter. Osвобоzení zvířat. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-042-3, str. 111.

¹⁴⁸ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 304 – 310.

¹⁴⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁰ Tamtéž.

K tomuto se váže dále pojem porážka. Dle § 3 písm. o) porážka je „*usmrcení jatečného zvířete za účelem využití jeho produktů.*“¹⁵¹ K čemuž se váže vyhláška č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění pozdějších předpisů, která podrobněji popisuje danou problematiku.¹⁵² K tomuto se váže možnost domácích porážek, jejichž ohlašování reguluje § 21 zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů.¹⁵³

Neopominutelnou skupinou jsou porážky zvířat pro potřeby církví a náboženských společností. Jedná se o zákonnou výjimku, jelikož nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování, ve svém článku 4 stanovuje, že je nutno zvíře před usmrcením omráčit. Tyto porážky pro církevní a náboženské účely v případě židovských a muslimských náboženských tradic probíhají bez předchozího omráčení, tedy představují zákonnou výjimku. V souladu s § 5f zákona OZT lze tyto porážky uskutečnit na základě povolení, které vydává na základě žádosti a splnění zákonných podmínek ministerstvo zemědělství.¹⁵⁴

4.2. Ochrana zvířat při veřejných vystoupeních

Problematikou veřejných vystoupení se zabývá §8 zákona OZT. Vymezuje veřejná vystoupení jako vystoupení přístupné veřejnosti buď jednorázově nebo opakovaně. Součástí těchto vystoupení je jedno zvíře, případně více zvířat. Jsou přístupna lidem buďto fyzicky nebo prostřednictvím vzdáleného přístupu (televizní vysílání, internet apod.). Účelem je celkem široká škála od podnikání přes získání dokladu o zvířeti, po hodnocení vzhledu, dovedností nebo předvedení vloh daného zvířete. Celé vystoupení zajišťuje fyzická nebo právnická osoba, která se označuje jako *pořadatel*. Tato osoba zajišťuje přípravu a průběh veřejného vystoupení a jeho soulad se zákonem.¹⁵⁵

Zákonná úprava veřejných vystoupení zvířat je od 1. ledna 2013 novelizována a nese s sebou několik změn. Důvodová zpráva k novele zákona, zákon č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, udává jako hlavní důvod změny,

¹⁵¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵² Vyhláška č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵³ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ Tamtéž.

administrativní zjednodušení. Dle této zprávy byla do konce roku 2012 s tímto spojena značná administrativní zátěž. Dle předchozí právní úpravy pořadatelé žádali o schválení konání veřejného vystoupení obec, nyní se jedná již jen o oznamovací povinnost. Dále bylo touto novelou zrušeno předkládání řádů ke schválení na ministerstvo zemědělství. Ministerstvu bylo tímto uleveno jak administrativně, tak ekonomicky.¹⁵⁶

Je však otázkou, zda je toto ku prospěchu či nikoli. Byrokracie nikdy není žádoucí, ale v oblasti ochrany zvířat proti týrání je, dle mého názoru, důslednost na místě. Ať se toto týká jakéhokoli nakládání se zvířaty, je z mého pohledu nutné zvířata chránit, jelikož se jedná o živé tvory.

4.2.1. Problematika cirkusů

Problematika cirkusů. Toto je v nynější době, v oblasti ochrany zvířat, velkým tématem. Různé aktivistické skupiny i lidé z odborné sféry se přiklání k názoru, že cirkusy se zvířaty jsou v nynější době přežitkem. Prostřednictvím agentury Focus byl v září 2018 proveden průzkum veřejného mínění s otázkou na účast volně žijících zvířat v cirkusech, 74 % tázaných se přiklání k variantě cirkusů bez těchto zvířat.¹⁵⁷

Nezisková organizace Svoboda zvířat vede kampaň *Cirkusy bez zvířat*. Tuto kampaň podpořilo v době několikaměsíční podpisové akce 18 856 tisíc lidí. Za touto neziskovou organizací od nedávna stojí také *Česká asociace veterinárních lékařů volně žijících zvířat a zvířat zoologických zahrad*. K vyjádření asociace se podpisem přidala řada dalších lidí z odborné sféry.¹⁵⁸ Například lze uvést názor MVDr. Přemysla Rabase, jenž připodobnil veřejná vystoupení zvířat v cirkusech k nevalně proslulým obludáriím, v nichž byli kdysi předváděni handicapovaní lidé a lidé s anomáliemi. Tak stejně se jednalo o nedůstojné a hanebné zacházení s živými tvory. Dále upozorňuje na naléhavost změny právní úpravy v této oblasti. Hlavními důvody jsou neopodstatněnost drezúry volně žijících zvířat a nepřijatelné podmínky k životu, které se ani z daleka neblíží přirozenému prostředí těchto zvířat. Doktor Rabas klade důraz na

¹⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁷ Pro ty, kteří o nás chtějí psát... *Svoboda zvířat* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/48>

¹⁵⁸ Tamtéž.

nepotřebnost provozu cirkusů a upozorňuje na příklon široké veřejnosti k nesouhlasu s předváděním divokých zvířat tímto nepřirozeným způsobem, obzvláště s ohledem na vyspělost lidské rasy v 21. století.¹⁵⁹

V nynější době je projednávána vládní novela, prostřednictvím níž by se měl měnit zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Novela prošla v prosinci 2019 prvním čtením v poslanecké sněmovně. V této novele je prozatím navrhován zákaz drezúry nově narozených slonů a delfinovitých, dále zákaz rozmnožování některých dalších druhů zvířat za účelem veřejného vystupování a další. Obecně toto není považováno za velký krok. Jedná se o posun, ale tento návrh je dle mnohých nedostačující, jelikož byl původně navrhován zákaz drezúry veškerých druhů volně žijících zvířat bez výjimek, což by zásadně v tuto chvíli měnilo situaci a pravděpodobně by skutečně mohlo být docíleno cirkusů bez zvířat.¹⁶⁰

4.3. Ochrana zvířat při přepravě

Ochrana zvířat při přepravě je kromě úpravy v zákoně OZT obsažena v několika dalších právních předpisech. Například z klíčových právních předpisů v této oblasti jsou přímo aplikovatelná nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 ze dne 12. června 2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu a o zrušení nařízení (ES) č. 998/2003.

Z české právní úpravy zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, Vyhláška 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě a Vyhláška 342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k

¹⁵⁹ Odborné stanovisko České asociace veterinárních lékařů volně žijících zvířat a zvířat zoologických zahrad k problematice chovu a drezúry volně žijících druhů zvířat v cirkusech. *Svoboda zvířat* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://vedcihajizvirata.cz/tiskova-zprava-cazww- Praha-13-2-2020/>

¹⁶⁰ Pro ty, kteří o nás chtějí psát... *Svoboda zvířat* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/48>

výkonu některých odborných veterinárních činností, ve znění pozdějších předpisů.¹⁶¹

Celkově se problematika přepravy zvířat dělí na komerční a nekomerční přepravu. Komerční přepravou je myšlena přeprava hospodářských zvířat v souvislosti s hospodářskou činností. Nekomerční přeprava je ta, jež se uskutečňuje mimo rámec hospodářských činností. Jedná se tedy například o přepravu zvířat v zájmových chovech.¹⁶²

V zákoně OZT se část zákona pojednávající o přepravě soustřeďuje na přepravu hospodářských zvířat do maximální vzdálenosti 50 km nebo v rámci hospodářství a dále na přepravu, která se nepojí s hospodářskou činností, tedy nekomerční přepravu zvířat. Zákon OZT dále doplňuje nařízení Rady (ES) č. 1/2005 a ohraničuje maximální délku vnitrostátní přepravy jatečných zvířat na 8 hodin. V navazujících ustanoveních ukládá podmínky, které musí osoby, jež manipulují se zvířaty při jejich přepravě, splnit k získání odborné způsobilosti. Dále určuje obecné podmínky pro přepravu zvířat, tedy funkčnost dopravního prostředku, povinnost zajištění tekutin a potravy při přepravě. Dále vyčleňuje jistá zvířata z možnosti přepravy, například zvířata poraněná, zvířata březí, která jsou v pokročilém stádiu březosti nad 90% doby, novorozené jedince s ještě nezahojeným pupkem a podobně.^{163 164}

Přepřavou zvířat v zájmovém chovu se zabývá především nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 ze dne 12. června 2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu a o zrušení nařízení (ES) č. 998/2003. Toto nařízení stanovuje podmínky, za nichž mohou být přepravována zvířata v zájmovém chovu mezi státy v unijním prostoru.¹⁶⁵

¹⁶¹ Informace z oddělení ochrany zvířat: Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a při přepravě hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství. *Ministerstvo zemědělství* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/system-ochrany-zvirat-v-cr/oddeleni-ochrany-zvirat/informace-z-oddeleni-ochrany-zvirat/?pageSize=20>

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁴ Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32005R0001>

¹⁶⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 ze dne 12. června 2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu a o zrušení nařízení (ES) č. 998/2003. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32013R0576>

Jak vyplývá z výše uvedeného, právní úprava je roztržena do různých právních předpisů. Dle mého názoru je nejen pro veřejnost opravdu složité se v právní úpravě orientovat. Jako příklad je možné uvést právní úpravu požadavků na velikost prostor pro přepravu hospodářských zvířat. Přeprava těchto zvířat v rámci hospodářství nebo do maximální vzdálenosti 50 km je obsažena v příloze č. 3 vyhlášky č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě. Požadavky na velikost prostor pro přepravu hospodářských zvířat mimo hospodářství nebo nad vzdálenosti 50 km je však obsažena v příloze I, kapitole VII nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činnostech.¹⁶⁶

4.4. Ochrana hospodářských zvířat

Ochrana hospodářských zvířat je upravena v části čtvrté zákona OZT. V ustanoveních týkajících se tohoto tématu je především upraven zákaz chovat zvíře v izolaci nebo naopak ve velkých skupinách, kde si zvířata vzhledem k uskupení vzájemně ubližují, nemají dostatečný odpočinek a prostor k čištění povrchu svého těla. Dále je zakázáno chovat zvíře pod neustálým umělým osvětlením nebo naopak ve tmě. Je zákaz takové plemenitby, která způsobuje zvířeti bolest a zákaz používat zvířata k nátlakovým akcím. Dále v intenzivních chovech je povinná alespoň jedna prohlídka za den a to jak zvířat, tak zařízení. Chovatel je povinen zabezpečovat zvířata tak, aby neunikala. Je povinen zajistit dostatečný počet personálu k těmto činnostem způsobilého, který bude dohlížet na dobrý zdravotní stav zvířat a bude schopen rozpoznat změnu a zhoršení tohoto stavu. Hospodářské zvíře musí mít dostatečný prostor k pohybu, dostatečné odvětrávání a ochranu před povětrnostními podmínkami. Musí dostávat pravidelně potravu a vodu a mít k nim přístup. Dále je nutno dodržovat podmínky stanovené ve vyhlášce č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů. Dále je určena maximální

¹⁶⁶ Informace z oddělení ochrany zvířat: Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a při přepravě hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství. *Ministerstvo zemědělství* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/system-ochrany-zvirat-v-cr/oddeleni-ochrany-zvirat/informace-z-oddeleni-ochrany-zvirat/?pageSize=20>

hustota osazení a podmínky k možnosti jejího navýšení. V neposlední řadě povinnost zúčastnit se kurzu k získání odborné způsobilosti k péči o prasata.¹⁶⁷

Vzhledem k výše uvedenému se zdá úprava celkem podrobná, ale z mého pohledu obsahuje četné nedostatky. V oblasti hospodářských zvířat lze uvést povinnost osoby chovatele. Chovatel je povinen zajistit dostatečný počet personálu, ale v zákoně není uvedeno jaký počet je adekvátní. Chovatel tedy obvykle v praxi upřednostní zájmy ekonomické nad zájmy zvířat a najme minimální množství personálu, což v důsledku často vede k nedostačující péči o dotčená zvířata.¹⁶⁸ Dále je nutno uvést, dle mého názoru, protichůdné ustanovení §7 zákona OZT. V tomto je uvedena možnost provádět činnosti, jež způsobují bolest, pouze zvířatům pokusným, ostatním zvířatům jen po místním nebo celkovém znecitlivění způsobilou osobou. Toto je však v zápětí vyvráceno odstavcem 3 tohoto ustanovení, v němž je stanoveno, že pokud provádí zákrok osoba odborně způsobilá, znecitlivění se neprovádí u určitých jedinců při kastraci, odrohování, krácení ocasu, krácení zobáků, odštípávání zubů a dalších obdobných postupech.¹⁶⁹

Obecně, pro dokreslení celkové situace, jsou za nejpalčivější problémy této doby v oblasti velkochovů považovány následující.

Jako první je nutno zmínit *přílišnou intenzitu chovu* a v důsledku toho nemožnost soustředit se na jednotlivá zvířata. I přes snahu chovatele není dobře možné, aby se postaral o každé jednotlivé zvíře, které se v tomto chovu nachází.¹⁷⁰

Dále *prostředí*, jež se neblíží přirozeným podmínkám zvířat ani zdaleka. Jak jsem popisovala v kapitole druhé, prasata mají jasný řád, který dodržují (určené místo na výkaly, místo k plození selat apod.). V intenzivních chovech jsou však zvířata v prostředí, v němž se nemohou chovat přirozeně, což vede k frustraci, na základě čehož mohou ubližovat sobě nebo svému okolí.¹⁷¹

Dále *nepřirozené uspořádání zvířat*. Jedinci jsou buď v nezvykle početných skupinách, nebo jsou naopak izolováni každý v samostatné kleci. Ani v jednom případě nelze mluvit o welfare zvířat. Dále *provádění bolestivých zákroků* na

¹⁶⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁸ MÜLLEROVÁ, Hana, David ČERNÝ a Adam DOLEŽAL. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2601-9., str. 663 – 664.

¹⁶⁹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁰ WEBSTER, John. *Životní pohoda zvířat: kulhání k Ráji: praktický přístup k nápravě problému naší vlády nad zvířaty*. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-264-4, str. 105.

¹⁷¹ Tamtéž, str. 104.

denním pořádku. O těchto jsem hovořila výše, jako např. kastrace, krácení ocásků apod. Dále oddělování mláďat od matek, což jsem taktéž blíže demonstrovala na příkladu prasat v kapitole druhé. Také nelze opomenout *šlechtění, klonování a podobné metody*, které se vyvíjí pouze pro potřeby lidí, nikoli ve prospěch zvířat. Zvířata jsou upravena takovým způsobem, aby finální produkt pro člověka vykazoval větší přínos. V neposlední řadě je nutno uvést porážky jatečných zvířat. Podmínky, v nichž je zvířatům ukončován život, nelze považovat za dodržení welfare. Zvířata by měla být ve fyzické i psychické pohodě po celý život i při svém umírání, o čemž nelze mluvit v jatečných podmínkách. Zvířata často čekají velmi dlouhou dobu, než se k nim pracovníci dostanou, po té jsou v mnohých případech nedostatečně omráčena, díky čemuž může dojít k probuzení zvířete při vykrvování a podobně.¹⁷²

K tomuto lze pouze, dle mého názoru, konstatovat, že prostor pro zlepšení životních podmínek, života jako takového i jeho konce, v oblasti hospodářských zvířat, je opravdu veliký.

4.5. Ochrana zvířat v zájmových chovech

Ochrana zvířat v zájmových chovech je upravena v §13 a 13a zákona OZT. O pojmu zvíře v zájmovém chovu a povinnosti chovatelů těchto zvířat jsem hovořila v kapitole druhé. Je však znovu pro přehlednost nutné uvést, že se musí chovatel zvířete v zájmovém chovu o takové zvíře starat. Vytvářet pro něj podmínky, které zvíře chrání od bolesti a utrpení a zároveň činí opatření proti jeho úniku. Podmínkami, jež pro zvíře vytváří, musí být zajištěny jeho biologické potřeby a zachovány fyziologické funkce.¹⁷³

V České republice je chov zvířat v zájmových chovech rozšířený. Chovatelům v tomto však nejsou dány žádné konkrétní mantinely minimálních požadavků na chov takovýchto zvířat, a to z logiky věci, jelikož většina chovatelů si pořizuje tato zvířata za účelem domácího mazlíčka či partnera v domácnosti. Samozřejmě i přesto se vyskytují výjimky. Jsou zde proto stanoveny alespoň základní požadavky na chovatele, a to splnění požadavku věku osoby, alespoň 15

¹⁷² MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 50-51.

¹⁷³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

let. V případě mladšího 15 let je nutný souhlas zákonného zástupce. V případě osob omezených na svéprávnosti, souhlas jejího opatrovníka.¹⁷⁴

Dále se k tomuto váže oblast obchodování se zvířaty určenými pro zájmové chovy. Toto je upraveno v §13a zákona OZT. Je zde ustanovena povinnost chovatele nejpozději 30 dní před zahájením nebo ukončením tohoto provozu oznámit výkon živnosti, dále oznámit počty a druhy zvířat příslušné krajské veterinární správě. Současně s tímto je stanovena povinnost doložit, jak bude chovatel zajišťovat welfare zvířat v případě, že mu bude provozování živnosti povoleno.¹⁷⁵ V této oblasti se často řešilo nedodržení těchto podmínek. Často se tato zvířata nacházela ve velmi špatném prostředí a zároveň bylo celkem složité tyto viníky adekvátně trestat. K tomuto se váže novela trestního zákoníku. Tato zavádí, s účinností od 1. června 2020, novou skutkovou podstatu §302a *Chov zvířat v nevhodných podmínkách*¹⁷⁶. O tomto však více v kapitole páté.

4.5.1. Ochrana toulavých a opuštěných zvířat

Problematikou toulavých a opuštěných zvířat se zabývá §13a zákona OZT. Pojem toulavé zvíře je obsažen v §3 písm. f zákona OZT. Jedná se o zvíře v lidské péči, které není pod dohledem chovatele a pohybuje se mimo své obvyklé místo pobytu nebo bydliště chovatele. Zvíře opuštěné je specifikováno v §3 písm. h) zákon OZT. Jedná se o zvíře, které mělo pána, ale ten jej opustil s úmyslem se jej zbavit. Zbavit se zvířete je výslovně zakázáno v zákoně OZT a to v §4 odst. 1 písm. s. V tomto je opuštění zvířete s úmyslem se jej zbavit nebo je vyhnat podřazeno pod druh týrání zvířete. Toto je obsaženo i v §6 zákona OZT.¹⁷⁷

Dále se k této problematice váže zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**občanský zákoník**“) a jeho ustanovení § 1058 a § 1059. Ustanovení § 1058 opravňuje nálezce zvířete si zvíře ponechat do doby, než se najde vlastník. Zároveň je povinen tento nález neprodleně oznámit obci. Ustanovení § 1059 udává dobu dvou měsíců od vyhlášení nálezu možnost vlastníkovu se ke zvířeti přihlásit, poté nabývá právo nálezce. V případě předání

¹⁷⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁷⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

zvířete útulku může provozovatel útulku se zvířetem volně nakládat po uplynutí čtyř měsíců.¹⁷⁸

Útulky pro tato zvířata mohou zřizovat jak fyzické tak právnické osoby v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, tak obce v souladu s ustanovením § 24 zákona OZT a ustanovením § 46 písm. c) zákona č. 166/1999 Sb., veterinárního zákona.¹⁷⁹

K tomuto se též váže povinnost uložená novelou zákona č. 166/1999 Sb., veterinárního zákona, účinná od 15. ledna 2020, pro chovatele psů. Tito jsou povinni označit psa čipem předtím, než bude pes očkovan proti vzteklině. Pro účely toulavých a opuštěných zvířat může čipování psů značně ulehčit dohledání majitele, kterému se pes ztratil, případně dohledat člověka, jež se chtěl psa úmyslně zbavit.¹⁸⁰

4.6. Ochrana volně žijících zvířat

Ochrana volně žijících zvířat je upravena v §14 – 14b zákona OZT. V těchto ustanoveních zákon upravuje zakázané metody usmrcování a odchytávání těchto zvířat. Zakazuje se odchyt jedinců žijících původně na území českého státu za účelem farmového nebo zájmového chovu, domestikace, drezúry apod. Dále obsahuje výčet zakázaných činností provozovaných s volně žijícími zvířaty, například provozování pojízdných zvěřinců, exotárií a další. Zakazuje provádět drezúru vybraných druhů zvířat.¹⁸¹

K tomuto je vhodné zmínit novelu zákona OZT, která navrhuje rozšíření zákazu drezúry volně žijících zvířat, o níž jsem se zmiňovala výše v kapitole týkající se cirkusů.

¹⁷⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁹ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 334.

¹⁸⁰ Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸¹ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

4.6.1. Ochrana handicapovaných zvířat

Handicapované zvíře je specifikováno v § 3 písm. f), jedná se o volně žijící druh zvířete, které je však zraněno nebo je napadeno nemocí a přežití v přírodě mu na základě této překážky činí potíže.¹⁸²

Ochrana těchto zvířat je upravena v § 14b zákona OZT. Jsou zde podmínky, jež musí splňovat osoba, která se takového zvířete ujala, a povinnosti osoby, která provozuje záchranou stanici. Podrobnější podmínky jsou stanoveny ve vyhlášce č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu. Vyhláška upravuje podmínky chovu těchto zvířat, dále povinné vybavení a prostorové podmínky.¹⁸³

4.7. Ochrana pokusných zvířat

Problematika pokusných zvířat je upravena v § 15 – 18g zákona OZT. Oblast pokusných zvířat prošla velkými změnami s účinností k 1. lednu 2013, kdy byla transponována do zákona OZT směrnice Evropského parlamentu 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely. Tato novela přinesla, z mého pohledu, zmatečnost této části právní úpravy. Toto je možno pozorovat již na změně samotného pojmu pokus, který je upraven v § 3 písm. t) zákona OZT. Pokusem se rozumí *„jakékoli invazivní či neinvazivní použití zvířete pro pokusné nebo jiné vědecké účely se známým nebo neznámým výsledkem nebo pro vzdělávací účely, které může zvířeti způsobit bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození nejméně o intenzitě odpovídající vpichu jehly podle běžné veterinární praxe. Pokusem se rozumí rovněž jakýkoli způsob jednání, který má nebo může vést k tomu, že se zvíře narodí nebo vylíhne nebo že vznikne a je zachována geneticky modifikovaná linie zvířete v takovém stavu; usmrcení zvířete pouze pro využití jeho orgánů nebo tkání se za pokus nepovažuje.“*¹⁸⁴ Pojem pokus je obtížen několika matoucími tezemi. Jako první je možno zmínit intenzitu bolesti *alespoň bolesti odpovídající vpichu jehly*. Toto je v praxi v mnohých případech velmi složité posoudit, jelikož ne vždy lze zákrok porovnávat s vpichem jehly. Dále poslední věta za středníkem, a to *usmrcení zvířete pouze pro využití jeho orgánů nebo tkání se za pokus nepovažuje*. Je možno

¹⁸² Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸³ Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.

¹⁸⁴ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

demonstrovat několik různých výkladů, ale žádný z nich to i tak neobjasňuje. Buďto je možno toto považovat za konstatování, že porážení hospodářských zvířat a posléze využívání jejich orgánů a tkání, jako produktů pro lidské potřeby, se nepovažuje za pokusy. Druhá možnost je, že tato teze umožňuje usmrtit zvíře a poté použít pouze jeho orgány, nikoli dané zvíře, k účelu pokusů. Toto by však odporovalo zákonu OZT, jelikož zvíře lze usmrtit pouze v souladu se zákonem, který stanovuje důvody, a navíc by to obcházel povolovací proces projektu pokusů.¹⁸⁵

K tomuto je ještě vhodné dodat, že pokusným zvířatům lze jako jedinému druhu zvířat v souladu se zákonem OZT, při jejich použití k účelu pokusů, způsobit utrpení, bolest a strach nebo dokonce trvalé poškození, což je v běžném režimu zákona OZT u jakýchkoli jiných druhů zvířat považováno za týrání. Opakovaně se, dle mého názoru, nabízí otázka, z jakého důvodu jsou některá zvířata chráněna důsledněji, než zvířata jiných druhů, když se stále jedná o jednu velkou skupinu živých tvorů.

Zákon OZT dále upravuje povolovací proces, jímž chovatelé získávají oprávnění k používání pokusných zvířat k účelu pokusů. Dále stanovuje požadavky na odbornou způsobilost osob, které s těmito zvířaty manipulují. Toto jsem však popisovala již v kapitole druhé. Dále stanovují povinnost splnění požadavků, jež jsou nutné k přípustnosti pokusu. K tomuto je nutno vytyčit a dodržet některý z účelů pokusu taxativně vyjmenovaných v zákoně. Ustanovuje používat k pokusům pouze povolený druh zvířat. Dává povinnost na splnění zásady subsidiarity a to tak, že pokusné zvíře bude možno použít pouze v případě, že účelu nelze dosáhnout alternativním způsobem. Poslední podmínkou je dodržení horní hranice bolesti, tedy pokud by měla být zvířeti způsobena značná bolest, utrpení nebo strach v dlouhodobém časovém horizontu, nelze pokus provést. I z tohoto lze však udělit výjimku.¹⁸⁶

Projekt pokusů je v zákoně OZT specifikován jako právní rámec možnosti provádění pokusů na pokusných zvířatech. K tomuto jsou stanoveny podmínky průběhu provádění těchto pokusů, požadavky na personální zastoupení, podmínky

¹⁸⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, str. 364 – 365.

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 370.

ochrany pokusných zvířat, zajištění péče o pokusná zvířata, administrativní povinnosti a ukončení daného pokusu zákonným způsobem.¹⁸⁷

4.8. Orgány ochrany zvířat

Orgány ochrany zvířat jsou upraveny v části šesté v § 19 – §26c zákona OZT. Úvodní §19 stanovuje výčet orgánů, které v této oblasti působí. Dotčené orgány a jejich pravomoce jsou následující.¹⁸⁸

Ministerstvo zemědělství je klíčovým orgánem v oblasti ochrany zvířat. Jsou mu svěřeny pravomoci na celostátní úrovni, především působí jako kontrolní orgán v oblasti dodržování úkolů, které jsou uloženy v rámci ochrany zvířat. Spolupracuje s ostatními ústředními orgány státní správy, rozhoduje o povoleních k porážce zvířat pro potřeby církví, rozhoduje o oprávnění k chovu pokusných zvířat, zveřejňuje statistické informace o používání pokusných zvířat. Rozhoduje o akreditaci školících míst, kde probíhají kurzy odborné přípravy na úseku ochrany zvířat. Zřizuje výbor pro ochranu zvířat používaných pro vědecké účely a specifikuje pravomoci tohoto výboru. Tento výbor spolupracuje s výbory členských států Evropské unie, se kterými si vzájemně sdělují informace ohledně průběhů a výsledků pokusů. Dále zřizuje Ústřední komisi, která plní funkci odborného poradního orgánu.¹⁸⁹

Státní veterinární správa vykonává dozor nad dodržováním povinností stanovených zákonem OZT a dalších souvisejících právních předpisů vydaných na základě tohoto zákona. Spolupracuje s orgány ochrany zvířat Rady Evropy, Evropské unie a s třetími zeměmi apod. **Krajská veterinární správa a Městská veterinární správa v Praze** vykonávají dozor na území daného kraje. Tento dozor je realizován nad dodržováním povinností, jež jsou fyzickým a právnickým osobám uloženy v pozici chovatelů zvířat. Dále plní povinnosti jim svěřené na základě zákona, které zabezpečují na území daného kraje, např. rozhodnutí o

¹⁸⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

závazném pokynu k odstranění zjištěných nedostatků, podávání podnětů obecním úřadům obcí s rozšířenou působností k projednání přestupku a další.¹⁹⁰

Státní orgány příslušné ke schvalování pokusů. Příslušnost orgánu je dána na základě předmětu činnosti uživatele pokusných zvířat. Příslušný orgán rozhoduje o schvalování projektu pokusů, vypracovává souhrnnou zprávu o činnosti těchto zařízení apod.¹⁹¹

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností rozhodují především o předběžné náhradní péči a o náhradě za tuto péči. Dále jsou povinny projednat podněty dané krajské veterinární správy o porušení povinnosti ze strany fyzické nebo právnické osoby jako osoby chovatele v oblasti ochrany zvířat.¹⁹²

Obce jsou na základě zákona OZT oprávněny ke zřizování útulků a vydávání obecně závazných vyhlášek, prostřednictvím nichž upravují pravidla pro pohyb psů na území obce. Následně jsou oprávněny v souladu se zákonem OZT za nedodržování povinností stanovených těmito vyhláškami sankcionovat jejich původce.¹⁹³

¹⁹⁰ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

5. Právní postih dle platné právní úpravy

Úvodem této kapitoly se mi jeví jako vhodné osvětlit proces tzv. „vývoje“ týrání zvířat. Násilí bylo v počátcích veřejně páčáno na lidech, v pozdější době se tzv. přeneslo na zvířata. Toto lze např. jasně ukázat na gladiátorských zápasech a zabíjení v římské aréně, což bylo pořádáno pro zabavení panovníka a veřejnosti. Toto se v moderní době, dalo by se říci, přetransformovalo z obětí lidských právě na oběti zvířecí. Příkladem mohou být býčí, psí či kohoutí zápasy. Tuto zavrženíhodnou zábava v naší vyspělé době nelze překrýt jakýmkoli alibistickým zdůvodněním, počínaje tím, že se jedná o dlouholetou kulturní tradici a konče tím, že je lepší, aby člověk vybil svou agresivitu na zvířatech, namísto na lidech.¹⁹⁴

K tomuto je nutno dodat, že studie potvrzují, že agresivita na zvířatech v mnohých případech vede k agresivitě na lidech.¹⁹⁵ Jedná se o jakýsi předstupeň. Zvíře je přístupnější a jednodušeji ovladatelné ve srovnání s člověkem, pachatel si tedy v mnoha případech na zvířeti, možná i nevědomě, formuje své hranice a dává volné pole působnosti projevu své agresivity.

I přesto, že žijeme v 21. století a člověk prošel několika tisíciletým vývojem, lze chování některých lidí vůči zvířatům považovat za absolutně neadekvátní a protichůdné vzhledem k morálnímu pokroku lidské společnosti žijící v civilizovaných zemích.

Je tedy nutno reagovat na nastalé protizákonné situace prostřednictvím platné právní úpravy a takovéto nežádoucí chování regulovat a následně jej zejména z výchovného hlediska sankcionovat adekvátními tresty.

5.1. Přestupky dle zákona na ochranu zvířat proti týrání

Přestupky v oblasti ochrany zvířat proti týrání jsou upraveny v zákoně OZT v části sedmé v § 27 - §28c. Tato část je rozdělena na přestupky, kterých se mohou dopustit osoby fyzické a přestupky, jichž se mohou dopustit osoby právnické a fyzické osoby podnikající.¹⁹⁶

¹⁹⁴ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9. str. 65.

¹⁹⁵ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4371-4, str. 82-84.

¹⁹⁶ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

Za přestupky lze dle míry protiprávnosti uložit pokutu do 50.000,- Kč, do 200.000,- Kč a do 500.000,- Kč. Současně s pokutou lze za přestupky uložit trest, jímž bude zakázána činnost, nebo trest, na základě něhož propadne zvíře nebo je možno zakázat chov zvířat na období s maximální délkou pěti let.¹⁹⁷

Trest, jímž se zakazuje chov, se ukládá v případě, že je důvodná obava z pachatelova nežádoucího chování, obvykle na základě předchozích zkušeností. Nebo zde existuje velká pravděpodobnost, že zvířeti neposkytne potřebnou péči a pomoc nebo, že bude chovat další zvířata obdobným nežádoucím způsobem. Propadnutí zvířete se ukládá v případě důvodné obavy, že pachatel přestupku bude v týrání zvířete pokračovat, nebo takovému zvířeti neposkytne potřebnou pomoc a péči. Zákaz chovu nebo propadnutí zvířete musí být vždy ukládáno společně s pokutou. Musí být však splněna podmínka, že pokuta není na dolní hranici trestní sazby.¹⁹⁸

Pokud osobu za přestupek nelze stíhat a nelze uložit trest, jímž se zakáže chov nebo způsobí propadnutí zvířete, lze týraného jedince zabrat dle § 27c zákona OZT. Toto zvíře připadne státu.¹⁹⁹

Řízení o přestupcích a jejich sankcionování spadá do díkce obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Výjimkou z tohoto jsou přestupky vyplývající z porušení povinnosti uložené prostřednictvím obecně závazných vyhlášek. Ty projednává vždy daná obec, jež dotčenou vyhlášku vydala. K řízení o přestupcích je vhodné zmínit povinnost obcí s rozšířenou působností dle § 24a odst. 5 zákona OZT. Dle tohoto musí obce požádat o odborné posouzení celé situace ze strany krajské veterinární správy, která se k tomuto odborně vyjádří.²⁰⁰

5.2. Trestněprávní postih v oblasti ochrany zvířat proti týrání

Trestné činy z oblasti ochrany zvířat jsou obsaženy v trestním zákoníku. Tento zákon se zabývá trestněprávní ochranou zvířat proti týrání ve své zvláštní části v hlavě VIII, trestné činy na úseku životního prostředí.²⁰¹

¹⁹⁷ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Je nutné zmínit novelu trestního zákoníku ze dne 3. března 2020, účinnou od 1. června 2020. Tato novela přináší několik zásadních změn, kterými se budu níže v této kapitole zabývat.²⁰²

Novela přináší změny některých částí trestního zákoníku, dále změny některých částí zákona č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**trestní řád**“) a některých částí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o trestní odpovědnosti PO**“).²⁰³

Novela trestního zákoníku přinese od 1. června 2020 následující změny.

K druhům trestů, které je možno na základě tohoto zákona ukládat, přibude v §52 odst. 1 písm. „h) *zákaz držení a chovu zvířat*“ (dále jen „**nový trest**“).²⁰⁴

Dále bude tento „nový druh trestu“ vpraven do §53 odst. 2. Dle tohoto ustanovení bude možno tento „nový trest“ uložit samostatně i přesto, že tento trest nebude u daného trestného činu výslovně stanoven.²⁰⁵

Dále bude vložen nový §74a a §74b. Ustanovení §74a stanoví možnost uložení tohoto „nového trestu“ na dobu až 10 let a možnost ukládání tohoto trestu samostatně v případě, že není třeba uložení trestu jiného. Ustanovení §74b stanoví nemožnost započítání doby, v níž byl vykonáván trest odnětí svobody, do doby výkonu tohoto „nového trestu“.²⁰⁶

Do ustanovení §90 a §91 se vkládá tento „nový trest“. V těchto ustanoveních jsou upraveny podmínky, za nichž je možno podmíněně upustit od výkonu zbytku tohoto „nového trestu“. Podmínkou k tomuto je splnění povinnosti, a to vykonání alespoň poloviny uložené doby tohoto „nového trestu“. Zkušební dobu lze stanovit na maximální délku pěti let s tím, že nesmí být kratší než doba, která zbývá.²⁰⁷

²⁰² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Tamtéž.

Do ustanovení §94, jež se zabývá promlčením výkonu trestu, se do odst. 3 vkládá tento „nový trest“.²⁰⁸

Další změnou bude úprava ustanovení §302. Toto ustanovení se zabývá trestným činem týrání zvířat, jehož stávající podoba bude novelou trestního zákoníku zpřísněna. Pro přehlednost jsem zvolila tuto podobu ustanovení §302 trestního zákoníku, viz text níže:

pozn. k textu níže:

- **text tučným písmem** je novela trestního zákoníku ze dne 3. března 2020, účinná od 1. června 2020,
- *text kurzívou* je stávající text trestního zákoníku,
- ~~přeškrtnutý text~~ bude k 1. červnu 2020 vypuštěn.

„§ 302

Týrání zvířat

(1) *Kdo týrá zvíře ~~a) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo b) surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném,~~ bude potrestán odnětím svobody **na šest měsíců až na tři až dvě léta**, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*

(2) *Odnětím svobody na **jeden rok šest měsíců až pět let tři léta** nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,*

*a) **spáchá-li takový byl-li za čin veřejně uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen** nebo **na místě veřejnosti přístupném, potrestán, nebo***

*b) **spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, způsobí-li týranému zvířeti takovým činem trvalé následky na zdraví nebo***

*c) **pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu. smrt.***

(3) *Odnětím svobody na **dvě léta jeden rok až šest pět let** bude pachatel potrestán,*

*a) **spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na větším počtu zvířat,***

*b) **způsobí-li takovým činem týranému zvířeti trvalé následky na zdraví nebo smrt,***

*c) **spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo***

*d) **spáchá-li takový čin opětovně.**“^{209 210}*

²⁰⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č.114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Novelizované znění §302 reaguje na tzv. odvěcnění zvířat. Tento proces je známý pod pojmem dereifikace, o němž jsem se zmiňovala v kapitole druhé ve vztahu k občanskému zákoníku. Dalším důvodem tohoto zpřísnění je zvyšující se počet případů, při nichž je se zvířaty zacházeno nežádoucím způsobem. Díky novelizaci tohoto ustanovení bude možné některé protiprávní činy, které jsou nyní hodnoceny jako přestupky, s účinností této novely, kvalifikovat v rovině trestněprávní.²¹¹

Novela vkládá i nové ustanovení §302a ve znění:

„§ 302a Chov zvířat v nevhodných podmínkách

(1) Kdo chová větší počet zvířat v nevhodných podmínkách a tím ohrožuje jejich život nebo jim způsobuje značné útrapy, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo chová zvířata v nevhodných podmínkách za účelem obchodu, anebo kdo kořistí z takového chovu, a tím ohrožuje jejich život nebo jim způsobuje značné útrapy, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 trvalé následky či smrt zvířeti, nebo

c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(4) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu,

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 trvalé následky či smrt většímu počtu zvířat, nebo

²⁰⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č.114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²¹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²¹¹ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona č.114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

c) *spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.*²¹²

Zavedení tohoto nového trestného činu je odpovědí na četné případy tzv. množíren zvířat, jež se v České republice v posledních letech hojně vyskytují. V mnohých případech je velmi složité jejich samotné odhalování a posléze i jejich trestání. Pachatelé často takto jednají bez předchozího uvážení a je díky tomuto vyprodukováno spousta mláďat, která jsou v důsledku tohoto chována v nepřijatelných podmínkách. V horším případě chovatelé jednají úmyslně, a to s vidinou výtěžku z obchodování s těmito narozenými mláďaty.²¹³

V oblasti trestního zákoníku je nutno v neposlední řadě zmínit ustanovení §303. Tohoto ustanovení se novela nedotýká, avšak pro oblast ochrany zvířat proti týrání je toto ustanovení neopomenutelné.²¹⁴

V tomto ustanovení je upraveno *zanedbání péče o zvíře z nedbalosti*. Tato úprava zůstává s účinností novely v nezměněném znění. Ustanovení se týká fyzických osob, jež se starají o zvíře nebo více zvířat. Situací může být vícero. Jedná se buď o majitele daného zvířete, nebo o rozdílnou osobu od majitele, jemuž byl jedinec svěřen do opatrování. Toto zvíře je, z určitého pohledu, závislé na péči daného člověka, tudíž není schopno se o sebe postarat samo. Osoba, jež má povinnost o tuto živou bytost pečovat, se obvykle z důvodu opomenutí stará nedostatečně o toto zvíře a způsobí mu tímto jednáním těžký zdravotní stav, který je nenávratný do stavu původního nebo způsobí zvířeti smrt. Následně je tedy odpovědna za takovéto jednání v souladu s ustanovením §303.²¹⁵

Poslední změna na základě novely v oblasti trestního zákoníku se týká ustanovení §337 odst. 1, do něhož bude vloženo nové písmeno f). Toto ustanovení se týká maření. Tedy ten, kdo bude znemožňovat, ztěžovat, činit protichůdná

²¹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č.114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²¹³ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona č.114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²¹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

jednání, díky nimž nebude možno provést výkon soudního rozhodnutí nebo jiného orgánu státu, může být v souladu s tímto ustanovením potrestán.²¹⁶

Dále **novela trestního řádu** přinese od 1. června 2020 následující změny. Do §314e bude nově vloženo písmeno e), do něhož bude vpraven tento „nový trest“. Toto ustanovení se zabývá možností uložení trestního příkazu, tedy od účinnosti novely bude tento „nový trest“ možno uložit právě i tímto způsobem. Dále jsou vkládány nové § 350aa a §350ab, v nichž bude upraven výkon tohoto „nového trestu“ a kontrola výkonu tohoto „nového trestu“.²¹⁷

Poslední změnou je **novela zákona o trestní odpovědnosti PO**. Ta přinese od 1. června 2020 změnu v §15, a to vložím nového písmena f) do tohoto ustanovení. Do písmena f) bude taktéž vložen tento „nový trest“. Dále bude vloženo do zákona nové ustanovení §20a, jež zavádí podmínky uložení tohoto „nového trestu“ právníkům osobám. Poslední změnou je vložení tohoto „nového trestu“ do ustanovení §24 písmena a), b), c), jež se zabývá délkou promlčecí doby tohoto „nového trestu“.²¹⁸

²¹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č.114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²¹⁸ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníků osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

6. Kazuistika

V této kapitole uvádím kazuistiky několika případů, které se odehrály v posledních letech v různých oblastech ochrany zvířat proti týrání. Jedná se povětšinou o mediálně známé kauzy, které se odehrály na různých místech České republiky.

Kazuistika č. 1

Kauza týraných krav se uskutečnila ve Rtyni v Podkrkonoší v okrese Trutnov. Pachtel Vladimír Čepelka choval několik kusů tohoto dobytka ve svém hospodářství. Tito jedinci žili v naprosto katastrofálních podmínkách.²¹⁹

K prověření tohoto případu byl podán podnět neznámou osobou v lednu 2018. Na základě tohoto byl k osvětlení situace povolán pověřený orgán státní veterinární správy. Po provedení šetření na místě bylo zjištěno, že skot žil zhruba od konce roku 2017 do ledna 2018 v naprosto nepřijatelném prostředí. Veterináři při prověřování situace v hospodářství pana Čepelky našli jednu uhynulou krávu a pozůstatky tří těl uhynulých mláďat. Další přeživší jedinci stáli po břicha ve směsi vlastních výkalů a podestýlky. Napájení a potrava těmto zvířatům též nebyla podávána v takových intervalech a množství, jak by měla být. Prostor, v němž se skot nacházel, byl natolik zanešený, že bylo pro pana Čepelku téměř nemožné tekutiny a krmivo umístit tak, aby k němu mělo přístup každé ze zvířat. Navíc pan Čepelka nebyl schopen díky tíživé finanční situaci zvířatům obstarat potravu v takové míře a pravidelnosti, jak by měla být poskytována. Zvířata byla následně s pomocí hasičů vyproštěna z podestýlky. Dvě krávy musely být kvůli těžkému zdravotnímu stavu utraceny na místě, další čtyři byly poslány na jatka.²²⁰

Jiří Merta, zaměstnanec státní veterinární správy ve svědecké výpovědi u soudu uvedl, že se s ničím podobným za svou téměř čtyřicetiletou veterinární praxi nesešel.²²¹

²¹⁹ Krávy umíraly hlady po břicha v hnoji. Chovatel z Trutnovska dostal za týrání zvířat podmínku. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kravy-umiraly-hlady-po-bricha-v-hnoji-chovatel-z-trutnovska-dostal-za-tyrani-zvirat-podminku-66174>

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž.

Pan Vladimír Čepelka byl okresním soudem v Trutnově pravomocně odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody na tři roky s pětiletou zkušební dobou a zákazem chovu dobytka na dobu deseti let.²²²

Kazuistika č. 2

Dalším případem je kauza manželů Švecových z Pelhřimovska. Jiřina a Jaroslav v Kamenici nad Lipou ve svém rodinném domě chovali více jak dvě stě psů. Toto bylo odhaleno v lednu 2018 prohlídkou domu, kde manželé psy chovali. Tento případ je částečně neobvyklý, jelikož provoz za takovýchto podmínek většinou pachatelé provádějí z důvodu vidiny zisku. Manželé Švecovi však několik posledních let již se psy neobchodovali. Psi byli chováni v klíčkách a přepravkách. V prostorách, kde se žili, bylo velmi málo světla. Napájení a krmení jim bylo podáváno zřídka, velká část z nich byla důsledkem tohoto vyhublá. Soudce uvedl, že podmínky, které manželé vytvořili a v nichž dotčené psy chovali, ohrožily život každého z těchto chovaných zvířat. Důsledkem nepřijatelných podmínek tohoto chovu byl způsoben více než stovce jedinců těžký zdravotní stav, v části případech nenávratný stav, ojediněle i smrt.²²³

Státní zástupce původně navrhoval trest vyšší, než který byl uložen soudem. Společně s tím prosazoval ustanovení dohledu nad oběma manželkami. Vzhledem k důchodovému věku manželů Švecových byl však oběma uložen podmíněný trest odnětí svobody na dva roky se zkušební dobou tří let. K tomuto dále zákaz chovu psů po dobu deseti let.²²⁴

Kazuistika č. 3

Neméně důležité je zmínit případ utýraného psa. Tento případ se odehrál na jaře roku 2018 na Zlínsku. Majitel šel vyvenčit svou fenu před dům. Fena však vyběhla ze vchodu s předstihem a štěkala. Toto rozčílilo kolemjdoucího Libora Okála, který bydlel ve stejném domě jako majitel feny. Použil koště stojící před vchodem a fenu udeřil. Svým jednáním jí rozbil lebku. Znaleckým zkoumáním

²²² Krávy umíraly hlady po břicha v hnoji. Chovatel z Trutnovska dostal za týrání zvířat podmínku. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kravy-umiraly-hlady-po-bricha-v-hnoji-chovatel-z-trutnovska-dostal-za-tyrani-zvirat-podminku-66174>

²²³ Manželé dostali za týrání stovek psů v Kamenici podmíněné tresty. *Česká televize: ČT24* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2507233-manzele-dostali-za-tyrani-stovek-psu-v-kamenici-podminene-tresty>

²²⁴ Tamtéž.

bylo prokázáno, že fena umírala více než půl hodiny. Nutno dodat, že pachatel Libor Okál po činu uvedl pro TV Prima, že svého jednání nelituje, jelikož ho fena obtěžovala svým štěkáním téměř deset let.²²⁵

Případ byl původně policií vyhodnocen jako přešůpek. Advokát Robert Plicka po několikerych stížnostech a podání trestního oznámení docílil překvalifikování případu z roviny přešůpku na trestný čin. Libor Okál byl okresním soudem ve Zlíně uznán vinným z přečinu týrání zvířat a byl mu uložen podmíněný trest odnětí svobody na dvacet měsíců se zkušební dobou tří let a pokutou 30.000,- Kč. Nutno dodat, že se majitel feny, na kterou byl hluboce citově vázán, vyhlášení rozsudku nedožil.²²⁶

Advokát požadoval nepodmíněný trest odnětí svobody, ale závěrem s lítostí konstatoval, že rozhodnutí soudu chápe. Stávající trestněprávní úprava v oblasti ochrany zvířat proti týrání víceméně neumožňuje trestat pachatele v obdobných případech přísněji.²²⁷

Závěrem je nutno dodat, že advokát Robert Plicka společně s dalšími stojí za prosazením novely zákona, kterou jsem analyzovala v předchozí kapitole.²²⁸

Kazuistika č. 4

Neopomenutelným a celkem nedávným případem je kauza z jatek Jokoma, s.r.o. ve Všetecích. Video záznam z těchto jatek byl pořízen v letních měsících roku 2019. Na záznamu je vidět nežádoucí chování pracovníků ke zvířatům při vykládce. Je zaznamenáno tažení poraněných zvířat po zemi, opakované používání elektrických výbojů na různých částech těla včetně hlavy zvířat. Kopání do zvířat včetně kopání do oblasti hlavy. Postrkování a bodání do zvířat tyčí a elektrickým poháněčem. Celým videem se prolíná hlasité a urážlivé pokřikování na zvířata. V několika momentech výše popsané zacházení se zvířaty provází i smích těchto pracovníků.²²⁹

²²⁵ Za ubití psa smetákem dostal muž podmínku, majitel se rozsudku nedožil. *IDNES.cz* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/zlin-ubity-pes-muz-zabil-psa-smetakem.A190220_091054_zlin-zpravy_ppr?

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ Video z jatek ve Všetecích ukazuje kopání do zvířat. Firmu prověří veterináři. *Česká televize: ČT24* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2951414-video-z-jatek-ve-vseticich-ukazuje-kopani-do-zvirat-zavod-proveri-veterinari>

Z video záznamu je možno vyslechnout vyprávění jednoho z pracovníků. V tomto záznamu zaměstnanec popisuje, jak opařil horkou vodou býka, který dle jeho popisu nebyl v dobrém zdravotním stavu. Opařování zanechal ve chvíli, kdy jej při tomto přistihla veterinářka, která byla přítomna na jatkách. Celé toto vyprávění provázel smích.²³⁰

Na základě tohoto je možno vyhodnotit několikrát porušení zákona OZT např.: §5b odst. 3, dle něhož zvíře, které není schopno se samo pohybovat, nesmí být vláčeno ani převáženo přepravou. Toto zvíře musí být usmrceno v místě, na němž se nachází. Dále dle §8d odst. 2 nesmějí být přepravována zvířata, která jsou zraněná. Například ta, která nejsou schopna se sama přemísťovat. Dle §8f odst. 3 písm. a) je zakázáno chovat se ke zvířatům násilně. K používání elektrických pohaněčů jsou stanoveny jasné podmínky v §8f odst. 4. Dle tohoto mohou být používány na dobu maximálně jedné vteřiny v oblasti svalů na zadních nohách. Je zakázáno výboje používat opakovaně.²³¹

K výše zmíněnému se vyjádřil jednatel firmy Jokoma, s.r.o. tak, že se nejedná o rutinní postupy, ale pouze o exces jednotlivce. Ministr zemědělství nařídil mimořádnou kontrolu všech jatek na území ČR.²³²

Video záznam byl zprostředkován spolkem *Zvířata nejíme*. Tento spolek se mimo jiné prostřednictvím kampaně s názvem *Chci znát pravdu* snaží docílit zavedení povinnosti instalace kamerových systémů do všech provozoven jatek v ČR. Cílem této kampaně je transparentnost provozu jatek, možnost široké veřejnosti sledovat dění uvnitř, upozornění na fakt, že nelze zavírat oči před každodenním děním. Spotřebitel by měl být plně informovaný o vzniku produktu před tím, než za něj zaplatí.²³³

K předchozímu odstavci je nutno dodat, že by se nejednalo o ojedinělý případ. Ve Velké Británii je povinnost kamerových systémů zavedena pro všechna jatka.²³⁴

²³⁰ Video z jatek ve Všetvicích ukazuje kopání do zvířat. Firmu prověří veterináři. *Česká televize: ČT24* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2951414-video-z-jatek-ve-vsetcich-ukazuje-kopani-do-zvirat-zavod-proveri-veterinari>

²³¹ Zákon č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

²³² Video z jatek ve Všetvicích ukazuje kopání do zvířat. Firmu prověří veterináři. *Česká televize: ČT24* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2951414-video-z-jatek-ve-vsetcich-ukazuje-kopani-do-zvirat-zavod-proveri-veterinari>

²³³ *Chci znát pravdu* [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.chciznatpravdu.cz/>

²³⁴ CCTV becomes mandatory in all abattoirs in England. *GOV.UK* [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/cctv-becomes-mandatory-in-all-abattoirs-in-england>

7. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo pojmově analyzovat, shrnout a zhodnotit problematiku ochrany zvířat z pohledu trestního práva a s tím spojených relevantních právních předpisů.

Právní úprava se v oblasti ochrany zvířat proti týrání neustále pomalými kroky vyvíjí. Díky dereifikaci zvířat, na základě občanského zákoníku, jsou od 1. ledna 2014 zvířata považována za živé bytosti, nikoli za věci. Jedná se o velký posun v pohledu člověka na zvířata a to jak z právního hlediska, tak z hlediska morálního. Na základě této změny jsou postupně některé z právních předpisů týkajících se této oblasti novelizovány.

Nejaktuálnější a dle mého názoru i největší změnou je v nynější době novela trestního zákoníku účinná od 1. června 2020. Ústřední změnou této novely je zpřísnění trestních sankcí v ustanovení §302 za trestný čin týrání zvířat a vpravení nového ustanovení §302a do trestního zákoníku. Tímto ustanovením se zavádí nový trestný čin, který umožní postihování tzv. množíren. Toto lze považovat za velkou změnu a přínos ve prospěch týraných zvířat, pokud to lze takto nazývat.

Taktéž lze v návaznosti na výše zmíněné připomenout uzákonění zákazu provozování kožešinových farem, který byl ustanoven novelou zákona OZT účinnou od 1. října 2017. Toto lze taktéž považovat za značný zlom v oblasti ochrany zvířat, jelikož byl tímto projeven zájem užívat zvířata pro potřeby lidí pouze v oblastech, v nichž je to nevyhnutelné.

S ohledem na celé téma problematiky ochrany zvířat proti týrání nelze opomenout zákon OZT. V této diplomové práci jsem mu věnovala celou jednu kapitolu. Úprava jako komplexní dílo, vzhledem k jednotlivým částem a oddílům, je dle mého názoru členěna přehledně. Nedostatky však spatřuji spíše v méně důkladné propracovanosti. Toto je možno pozorovat na téměř každé z dotčených oblastí. Nejspornější oblastí, ze spektra ochrany zvířat proti týrání, jsou dle mého názoru níže vyjmenované.

V oblasti hospodářských zvířat lze spatřovat tyto nedostatky v čteném měřítku. Téma hospodářských zvířat je v dnešní době, kdy je kladem velký důraz na kvantitu a ziskovost, palčivou otázkou. Podmínky, v nichž jsou tato zvířata

chována a praktiky, které jsou na nich užívány, se stěží dají nazývat jako vyhovující. Dle mého názoru je problém nejen v porušování ustanovení zákona OZT, ale v samotném nastavení této právní úpravy. Jak jsem uváděla v této práci, v souladu se zákonem OZT je například povoleno provádět některým jedincům z oblasti hospodářských zvířat kastraci za plného vědomí. Činností obdobných této je zákonem povoleno vícero. Z tohoto důvodu, dle mého názoru, nelze hovořit o dodržování welfare a o ochraně zvířat proti týrání v oblasti hospodářských zvířat.

V návaznosti na výše zmíněné další oblastí jsou pokusná zvířata. Toto téma je z pohledu ochrany zvířat proti týrání dle mého názoru nejkontroverznější. Na jednu stranu jsou pokusná zvířata zahrnuta v zákoně OZT jako jedna z chráněných skupin, na druhou stranu je současně prostřednictvím tohoto zákona povoleno těmto zvířatům způsobovat jak fyzické, tak psychické utrpení, které je u kteréhokoli jiného zvířete považováno za týrání. Novela zákona OZT na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU přinesla spoustu změn v oblasti pokusných zvířat, o těchto jsem hovořila v několika kapitolách této práce. Novela však vnesla, z mého pohledu, do úpravy zmatečnost. Současně s tímto však přinesla i několik změn k lepšímu, například stanovila spolupráci specializovaných výborů v oblasti pokusných zvířat mezi členskými státy EU. Je však nutno podotknout, že i přes spolupráci evropských států a snahu o eliminaci počtu provádění pokusů bylo v ČR v roce 2018 užito k pokusným účelům přes dvě stě tisíc zvířat.

Další oblastí vyvolávající kontroverzi je problematika cirkusů. V kapitole čtvrté jsem zmiňovala petiční akci bojující za cirkusy bez zvířat, která je podpořena nejen širokou veřejností, ale i názory odborníků. K tomuto se váže novela zákona OZT, která se v nynější době projednává. Novelou by měly být některé druhy zvířat z cirkusových vystoupení vyřazeny. V případě přijetí této novely by se jednalo o posun v této oblasti, ale jelikož se novelou ve stávajícím znění zakazuje chov pouze některých druhů volně žijících zvířat nikoli všech, stále se nejedná, z mého pohledu, o konečné uspokojivé řešení. V této problematice, kde jsou zvířata nucena do oblékání kostýmů a například ježdění na bicyklu, nelze dle mého názoru hovořit o dodržování welfare, spíše lze naopak hovořit o zjevném týrání zvířat. Vyvstává otázka k zamyšlení, zda je nutné ve 21. století, kdy se nabízí nepřeberné množství volnočasových aktivit, nakládat se zvířaty pro zabavení lidí tímto způsobem.

V návaznosti na vše výše zmíněné si dovoluji tvrdit, že i přes dereifikaci zvířat zůstává jako jeden z ústředních problémů stále ještě hluboce zakořeněný pohled na zvířata jako na věci; v mnoha oblastech ještě stále převládá čistě ekonomické smýšlení nad etickým. Právní úprava se v některých oblastech na základě odvěcnění mění, je však nutno podotknout, že k tomu obvykle dochází až po nátlaku veřejnosti, viz např. petiční akce zmíněné v této práci.

Závěrem této diplomové práce bych ráda vyslovila přání a to, aby právní úprava byla nastavena v budoucnu tak, aby se všemi zvířaty bez výjimky bylo zacházeno lidsky.

„Velikost národa a jeho morální pokrok můžeme posuzovat podle způsobu jeho zacházení se zvířaty.“

Mahátma Gándhí

Resumé

The aim of this diploma thesis was to conceptually analyze, summarize and evaluate the problems of animal protection from the perspective of criminal law and related legislation.

I am starting my diploma thesis with a chapter in which I analyze the individual concepts related to the area of animal protection.

This is followed by another chapter in which I am analyzing the effective current legislation. The first subchapters describe the historical development first from the philosophical point of view, then from the legal point of view. In the next subchapters I am concerned with valid legal regulation, on the international level, on the EU scale and with the legal regulation of the Czech Republic. In each of these areas I am presenting in my point of view, the basic enumeration of sources from the area of animal protection.

This is followed by a chapter dealing with Act No. 246/1992 Collection of Laws, The Act on the Protection of Animals against any Kind of Cruelty, as amended (the “Animal Welfare Act”). In this chapter I am focusing especially on the specific part of this law and I am analyzing the individual areas contained in it.

This is followed by a chapter, in which I am dealing with legal sanctions in the area of protection of animals against any kind of cruelty. The central regulations in this area are the Animal Welfare Act and Act No. 40/2009 Collection of Laws, The Criminal Code, as amended. In the subchapters I am focusing primarily on Part Seven of the Animal Welfare Act, which deals with offenses concerning the unlawful behavior of persons in the area of protection of animals against any kind of cruelty, for which sanctions are imposed. In the following subchapter I am dealing with a special part of the Criminal Code, mainly Head VIII, in which are regulated environmental criminal offenses. The whole subchapter, in which deals with criminal law sanctions, is intertwined with an amendment to the Criminal Code.

In the last chapter I am presenting the case reports of several cases. I chose these cases to the best of my discretion with respect to the purpose of this diploma thesis and also with regard to the timeliness.

Zdroje

Právní předpisy, důvodové zprávy, komentáře k zákonům:

1. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů. Příloha č. 2.
8. Důvodová zpráva k návrhu novely zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
9. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
11. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
12. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 114/2020 Sb., ze dne 3. března 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
13. Důvodová zpráva k zákonu č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.
14. Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat.
15. Vyhláška 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.
16. Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, ve znění pozdějších předpisů.
17. Vyhláška 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, ve znění pozdějších předpisů.
18. Vyhláška 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.
19. Vyhláška 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, ve znění pozdějších předpisů.
20. Vyhláška 419/2012 Sb., o ochraně pokusných zvířat, ve znění pozdějších předpisů.

21. Vyhláška 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.
22. Vyhláška 21/2013 Sb., o stanovení podmínek při chovu psů a koček.
23. Vyhláška 34/2019 Sb., o kompenzačním příspěvku chovatelům, kteří provozují chov zvířat pro kožešiny.
24. Nařízení vlády 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat.
25. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.
26. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

Literatura:

27. MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9.
28. MÜLLEROVÁ, Hana, David ČERNÝ a Adam DOLEŽAL. *Kapitoly o právech zvířat: "my a oni" z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Academia, 2016. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2601-9.
29. CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Překlad Olga Smolová. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-607-4.
30. KOURIM, heinz. *Ochrana zvířat*. Plzeň: Svoboda zvířat, o.s., 2005. Překlad: Pavel Chabr 2004.
31. SINGER, Peter. *Osvobození zvířat*. Praha: Práh, 2001. ISBN 80-7252-042-3.
32. JEBAVÝ, Lukáš. *Etika chovu zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-2030-7.
33. WEBSTER, John. *Životní pohoda zvířat: kulhání k Ráji: praktický přístup k nápravě problému naší vlády nad zvířaty*. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-264-4.
34. DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4371-4.

Elektronické právní předpisy:

35. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU ze dne 22. září 2010 o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:32010L0063>
36. Evropskou dohodu o ochraně zvířat v zájmovém chovu, č. 19/2000 Sb., m. s. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1795/ZCH_125_1_.pdf

37. Evropskou dohodu o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě, č. 20/2000 Sb., m. s., v revidovaném znění z roku 2003. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1821/Tr_193_1_.pdf
38. Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely, č. 21/2000 Sb., m. s., v revidovaném znění z roku 2003. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1434/HZ_087_1_.pdf
39. Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat, č. 114/2003 Sb., m. s. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1785/Por_102_1_.pdf
40. Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné účely, č. 116/2003 Sb., m. s., ve znění dodatkového protokolu č. 118/2006 Sb., m. s. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/file/1801/ZCH_Usn_chovVZZ_1_.pdf
41. Úmluva o biologické rozmanitosti. Dostupné také z: <http://chm.nature.cz/umluva-o-biologicke-rozmanitosti-cbd/o-umluve-cbd/>
42. Přílohy CITES. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/Prilohy-CITES>
43. Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť. Dostupná také z: <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/bernska-umluva/text-bernske-umluvy/>
44. Smlouvu o fungování Evropské Unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
45. Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32005R0001>
46. Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:CS:PDF>
47. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES (709/409/EHS) ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0147>
48. Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31992L0043>
49. Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A31997R0338>
50. Nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s těmito druhy,

- v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32006R0865>
51. Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31999L0022>
52. Nařízení Rady (EHS) č. 3254/91 ze dne 4. listopadu 1991 o zákazu používání nášlapných pastí ve Společenství a dovozu kožešin a zboží z určitých volně žijících živočichů ze zemí, kde jsou tyto živočichové odchytáváni pomocí nášlapných pastí nebo jiných metod odchytu, které nesplňují mezinárodní normy humánního odchytu do pastí. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31991R3254>
53. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 o obchodování s produkty z tuleňů, v konsolidovaném znění. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/1007/2015-10-18?locale=cs>
54. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 ze dne 12. června 2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu a o zrušení nařízení (ES) č. 998/2003. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32013R0576>

Elektronické zdroje:

55. Počet hospodářských zvířat - mezikrajské srovnání. *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=2746&katalog=30840&&pvo=ZEM07B&&c=v3~2_RP2019MP04DP01&str.=v97
56. Přehled druhů zvířat a jejich spotřeby k pokusným účelům v ČR v roce 2018. *Ministerstvo zemědělství* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1497/EPZ_CZ18_1.pdf
57. Informace z oddělení ochrany zvířat: Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a při přepravě hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství. *Ministerstvo zemědělství* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/system-ochrany-zvirat-v-cr/oddeleni-ochrany-zvirat/informace-z-oddeleni-ochrany-zvirat/?pageSize=20>
58. Terrestrial Animal Health Code: Introduction to the recommendations for animal welfare. *World Organization for Animal Health* [online]. 2019 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://www.oie.int/index.php?id=169&L=0&htmfile=chapitre_aw_introduction.htm, (překlad vlastní).
59. ŽIVOT ZVÍŘAT: Prasata. *Vincourovi* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.vincourovi.com/zivocisnyprumysl>

60. Co je to košer? *OM košer* [online]. c1999-2010 [cit. 2020-04-05].
Dostupné z: <http://www.omkosher.com/cz/koser-pravidla/>
61. Pro ty, kteří o nás chtějí psát... *Svoboda zvířat* [online]. [cit. 2020-04-06].
Dostupné z: <https://www.cirkusybezzvirat.cz/pro-media-detail/48>
62. Odborné stanovisko České asociace veterinárních lékařů volně žijících zvířat a zvířat zoologických zahrad k problematice chovu a drezúry volně žijících druhů zvířat v cirkusech. *Svoboda zvířat* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://vedcihajizvirata.cz/tiskova-zprava-cazww-praha-13-2-2020/>
63. Krávy umíraly hladu po břicha v hnoji. Chovatel z Trutnovska dostal za týrání zvířat podmínku. *Seznam Zprávy* [online]. [cit. 2020-04-09].
Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kravy-umiraly-hlady-po-bricha-v-hnoji-chovatel-z-trutnovska-dostal-za-tyrani-zvirat-podminku-66174>
64. Manželé dostali za týrání stovek psů v Kamenici podmíněné tresty. *Česká televize: ČT24* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2507233-manzele-dostali-za-tyrani-stovek-psu-v-kamenici-podminene-tresty>
65. Za ubití psa smetákem dostal muž podmínku, majitel se rozsudku nedožil. *IDNES.cz* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/zlin-ubity-pes-muz-zabil-psa-smetakem.A190220_091054_zlin-zpravy_ppr
66. Video z jatek ve Všetvicích ukazuje kopání do zvířat. Firmu prověří veterináři. *Česká televize: ČT24* [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2951414-video-z-jatek-ve-vseticich-ukazuje-kopani-do-zvirat-zavod-proveri-veterinari>
67. *Chci znát pravdu* [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.chciznatpravdu.cz/>
68. CCTV becomes mandatory in all abattoirs in England. *GOV.UK* [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/cctv-becomes-mandatory-in-all-abattoirs-in-england>